

TC
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
FOTOĞRAF ANASANAT DALI

Yüksek Lisans Uygulama Raporu

**KENT VE KENTLEŞME OLGUSUNUN ÇOKLU POZLAMA TEKNİĞİ İLE
FOTOĞRAFLANMASI**

Hazırlayan
Oğulcan ATAYOL

Danışman
Doç. Dr. Işık SEZER

İzmir / 2019

TC
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
FOTOĞRAF ANASANAT DALI

Yüksek Lisans Uygulama Raporu

**KENT VE KENTLEŞME OLGUSUNUN ÇOKLU POZLAMA TEKNİĞİ İLE
FOTOĞRAFLANMASI**

Hazırlayan
Oğulcan ATAYOL

Danışman
Doç. Dr. Işık SEZER

İzmir / 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans “Uygulama Raporu” olarak sunduğum “**Kent ve Kentleşme Olgusunun Çoklu Pozlama Tekniğı ile Fotoğraflanması**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19 / 07 / 2019

Oğulcan ATAYOL

ÖZET

Fotoğraf sanatının teknik ve estetik taraflarını bünyesinde barındıran ifade biçimlerinden biri olan çoklu pozlama tekniği, tarih boyunca hem sanatın hem de bilimin konusu olmuştur. Fotoğrafın icadının hemen ardından bu alandaki denemeler ve sanatsal kaygılar ile ortaya çıkan kompozit fotoğraf tekniği kısa süre içinde bir ifade biçimine dönüşmüştür. “Kent ve Kentleşme Olgusunun Çoklu Pozlama Tekniği ile Fotoğraflanması” isimli uygulama raporunda kent ve çoklu pozlama kavramları ele alınmıştır.

Uygulama raporunun birinci bölümünde kent ve kentleşme kavramları tanımlanmış, kavramlar tarihlerinden başlanarak incelenmiştir. Tezin ana konusu olan bu kavramların tarihsel süreçteki değişimini ortaya koymak, günümüzdeki süreci anlamak adına önem arz etmektedir. Bu bağlamda tarihin yanı sıra kent ve kentleşmenin günümüzde geldiği nokta ve gelecekte kavramların ulaşacağı noktalar ele alınmış, fotoğraflarla örneklenmiş ve birinci bölümün son kısmında kavramlar Türkiye ve İzmir özelinde işlenmiştir. İkinci bölümünde kent kavramının fotoğraf sanatında bulduğu yer irdelenmiş, fotoğrafın tarihi üzerinde durulduktan sonra örnek çalışmalarla birlikte 20. yüzyıldan günümüze kadarki kent fotoğrafları konusu üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise kompozit fotoğraf kavramı anlatılmış, tarihsel sürecinin ardından kent fotoğrafı üzerine yapılan kompozit çalışmalar, onları üreten sanatçılarıyla birlikte ele alınmıştır. Son olarak uygulama raporunun asıl konusu olan fotoğraflar gösterilerek rapor noktalanmıştır.

Tüm bu araştırmaların ve saptamaların sonunda, kompozit fotoğraf kavramı ile kent kavramlarının iç içe olduğu saptanmış, modern zamanların ve kent yaşamının sanatçılar üzerindeki etkisinin benzerliği gözlemlenmiştir. Sayısal alandaki üretim yöntemlerinin oldukça yakın olmasına rağmen çıkan sonuçların farklı olduğu ortaya konmuştur.

Anahtar kelimeler: Kent, Kentleşme, Kompozit Fotoğraf, Çoklu Pozlama, Fotoğraf Tarihi

ABSTRACT

Multiple exposure technique, one of the forms of expression that incorporates the technical and aesthetic aspects of the art of photography, has been the subject of both art and science throughout history. Just after the invention of photography, the composite photography technique, which emerged with experiments and artistic concerns in this field, soon became a form of expression. In the process report titled “Photographing City and Urbanization Phenomena by Multiple Exposure Technique”, the concepts of city and multiple exposure are discussed.

In the first part of the process report, the concepts of city and urbanization are defined and they are examined starting from their dates. Understanding these concepts that the main subject of the thesis in the historical process is important to understand the current process. In this context, the point where the history of the city and urbanization as well as the points come today and in the future will reach the concept discussed, sampled with photographs and concepts in the latter part of the first part of Turkey and Izmir were treated in special. In the second part, the place that the concept of the city has placed in the art of photography is examined, after the history of the photography is emphasized, the city photographs from the 20th century to the present are discussed with the example studies. In the third chapter, the concept of composite photography is explained and after the historical process, composite works on urban photography are discussed together with the artists who produced them. Finally, the actual subject of the process report was shown and the report was punctuated.

As a result of all these researches and determinations, it was determined that the concept of composite photography and the concepts of the city were intertwined and the similarity of the effects of modern times and urban life on the artists was observed. Although the production methods in the digital field are very close, the results are shown to be different.

Keywords: City, Urbanization, Composite Photography, Multiple Exposure, History of Photography

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının her aşamasında hep yol açıcı bir yapıyla yanımda durup, bana yardımlarını esirgemeyen sevgili danışmanım Doç Dr. Işık SEZER'e, yaptığı büyük jest ile çalışmamın aksamadan devam etmesini sağlayan Bedi ATAHAN'a, tüm bu sürecin başından beri her an benimle olup büyük dokunuşlarıyla hayatıma derinden etki eden Nilüfer AKDOĞU'ya ve var olduğumdan beri yaşamımdaki daimi destekçim olmuş sevgili ailem Rabia ve Himmet ATAYOL'a gönülden teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	ii
TUTANAK.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	x

1. BÖLÜM

KENT VE KENTLEŞME KAVRAMI

1. BÖLÜM KENT VE KENTLEŞME KAVRAMI.....	1
1.1. Kent Kavramı.....	1
1.1.2. İlk Zamanlarda Kentler.....	3
1.1.3. Orta Çağ'da Kentler.....	6
1.1.4. Erken Modern Çağ'da Kentler.....	7
1.1.5. Sanayi Devrimi Sonrası ve Modern Çağ'da Kentler.....	8
1.1.5.1. Uydu Kentler.....	11
1.1.5.2. Akıllı Kentler.....	11

1.1.5.3. Bahçe Kentler.....	13
1.1.5.4. Küresel Kentler.....	14
1.2. Kentleşme Kavramı.....	15

2. BÖLÜM

FOTOĞRAF SANATINDA KENT

2. BÖLÜM FOTOĞRAF SANATINDA KENT.....	19
2.1. Fotoğrafın Kısa Tarihi.....	19
2.2. 20. Yüzyılda Kent Fotoğrafi.....	27
2.2.1. Eugéne Atget.....	28
2.2.2. Fredirick Evans.....	29
2.2.3. Konstrüktivizm.....	30
2.2.3.1. Alexander Rodchenko.....	31
2.2.3.2. Boris Ignatovich.....	32
2.2.3.3. El Lissitzky.....	33
2.2.4. Yeni Nesnellik.....	34
2.2.4.1. Albert Renger-Patzsch.....	35
2.2.5. Bauhaus.....	36
2.2.5.1. Laszlo Moholy-Nagy.....	36

2.2.6. Düsseldorf Fotoğraf Okulu.....	38
2.2.6.1. Bernhard and Hilla Becher.....	39
2.2.6.2. Thomas Struth.....	40
2.2.6.3. Andreas Gursky.....	41

3. BÖLÜM

KOMPOZİT FOTOĞRAF

3. BÖLÜM KOMPOZİT FOTOĞRAF.....	42
3.1. Tarihte Kompozit Fotoğraf.....	42
3.1.1. 19. Yüzyılda Kompozit Fotoğraf.....	42
3.1.2. 20. Yüzyılda Kompozit Fotoğraf.....	47
3.2. Kent Fotoğrafında Kompozit �alışmalar.....	51
3.3. Tez Fotoğraflarının Oluşturulmasında Uygulanan Teknik ve Yöntemler.....	57
SONUÇ.....	58
KAYNAKÇA.....	60
SANAT �ALIřMASI KATALOĞU.....	64
�ZGE�Mİř	

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1- İlk kazılardan sonra Çatalhöyük kenti.....	2
Fotoğraf 2- Sümer kentlerine bir örnek.....	3
Fotoğraf 3- Milet'in ızgara sistemi.....	4
Fotoğraf 4- Decumanus Maximus örneği, Tan Yılmaz, İsimsiz, 2009.....	5
Fotoğraf 5- 12. Yüzyılda Konstantinopolis Kenti.....	6
Fotoğraf 6- San Pedro Kalesi, İspanya.....	7
Fotoğraf 7- Charles Marville, de la Cité'deki dar ve karanlık ortaçağ sokaklarından biri, 1850.....	10
Fotoğraf 8- Massimo Catarinella, Amsterdam.....	12
Fotoğraf 9- Howard'ın tasarladığı bahçe kent konsepti.....	13
Fotoğraf 10- Oğulcan Atayol, İzmir İstinye Park inşaatı, 2018.....	18
Fotoğraf 11- Camera Obscura örneği.....	20
Fotoğraf 12- Nicéphore Niépce, 1827.....	21
Fotoğraf 13- Louis Daguerre, Boulevard du Temple, 1838.....	22
Fotoğraf 14- Lewis Hine, 1910.....	24
Fotoğraf 15- Ansel Adams, Yosemite Milli Parkı, 1934.....	26
Fotoğraf 16- Eugène Atget, The Panthéon, 1924.....	29
Fotoğraf 17- Fredirick Evans, "In Sure and Certain Hope", 1904.....	30
Fotoğraf 18- Alexander Rodchenko, 1928.....	32

Fotoğraf 19- Boris Ignatovich, Hermitage, 1930.....	32
Fotoğraf 20- El Lissitsky, “The Constructor”, Otoportre, 1924.....	33
Fotoğraf 21- El Lissitsky, Baca ve İşçiler, Çoklu Pozlama, 1930.....	34
Fotoğraf 22- Albert Renger-Patzsch, Kauper, Hochofenwerk, 1927.....	35
Fotoğraf 23- Laszlo Moholy-Nagy, Berlin Radyo Kulesi, 1928.....	38
Fotoğraf 24- Laszlo Moholy-Nagy, Helsinki, Çoklu Pozlama, 1931.....	38
Fotoğraf 25- Bernhard-Hilla Becher, Ahırlar, 1959-1973.....	39
Fotoğraf 26- Thomas Struth, New York, 1978.....	40
Fotoğraf 27- Thomas Struth, Düsseldorf, 1978.....	40
Fotoğraf 28- Andreas Gursky, Paris, Montparnasse, 1993.....	41
Fotoğraf 29- Oscar Gustave Rejlander, Two Ways of Life, 1857.....	43
Fotoğraf 30- Alfonso Disdéri, Famous Frenchmen, 1864.....	43
Fotoğraf 31- Alfonso Disdéri, Legs at the Opera, 1864.....	44
Fotoğraf 32- Henry Peach Robinson, Fading Away, 1858.....	44
Fotoğraf 33- Francis Galton, Yahudi Tipolojisi, 1885.....	46
Fotoğraf 34- W. Henry Pickering, 12 Boston Fizikçisi, 1892.....	46
Fotoğraf 35- Bernadette Soubirous’un Hayaleti – 1890.....	47
Fotoğraf 36- Yva Alias Else Simon, 1933.....	48
Fotoğraf 37- Nancy Burson, First and Second Beauty Composites, 1982.....	48
Fotoğraf 37- Thomas Ruff, Anderes Porträt, 1995.....	49

Fotoğraf 38- Thomas Ruff, Anderes Porträt, 1995.....	49
Fotoğraf 39- Jerry Uelsmann, İsimsiz, 1982.....	50
Fotoğraf 40- Jerry Uelsmann, İsimsiz, 1976.....	50
Fotoğraf 41- Uğur Okçu, İsimsiz, 1994.....	50
Fotoğraf 42- Uğur Okçu, Gün Batımındaki Dinginlik, 1994.....	50
Fotoğraf 43- Harry Callahan, Detroit, 1943.....	51
Fotoğraf 44- Grant Legassick, Mega Machines serisi, 2015.....	52
Fotoğraf 45- Carmine Chiriaco, Abu Dhabi Skyline, 2016.....	53
Fotoğraf 46- Thomas Vanoost, İsimsiz, 2018.....	53
Fotoğraf 47- Nobuyuki Taguchi, Londra, 2011.....	54
Fotoğraf 48- Stephanie Jung, Times Square II, 2015.....	55
Fotoğraf 49- Andrew Evans, İsimsiz, 2007.....	55
Fotoğraf 50- Michael Wesely, Friedrichswerder Kilisesi, Berlin (23.6.2014-1.7.2016).....	56
Fotoğraf 51- Michael Wesely, Geçici Sanat Salonu, Berlin (1.10.2008-10.5.2010).....	56

1. BÖLÜM

KENT VE KENTLEŞME KAVRAMI

“Kent kavramı tarihin hemen her döneminde değişik anlama sahip olan dinamik bir kavram niteliğindedir.” (Topal, 2004: 277) Tarihten günümüze farklı alanlarda, kültürlerle ve ülkelere bağlı olarak değişkenlik gösteren tanımları yapılmıştır. Örneğin, her ülkenin yasal düzenlemelerindeki kent tanımı, o ülkenin nüfus büyüklüğü ve yoğunluğuna göre ele alınarak yapılır. Günümüzde kentler, konut, ulaşım, temizlik, kamu hizmetleri, arazi kullanımı ve iletişim için geniş sistemlere sahip büyük bir insan yerleşimi olarak tanımlanır.

Kentleşme, çeşitli siyasi, ekonomik ve kültürel faktörlerin yönlendirdiği, kırsal alanlardan kentsel alanlara göç ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kasabaların ve şehirlerin oluşma, büyükleşme ve nüfuslarının artma sürecidir. Kentlerde artan nüfus, beraberinde konut ihtiyacını getirmekte ve bu durum kentin gerek var olan yerleşim yerlerine gerekse arazilerine yeni binalar inşa edilerek genişlemesine neden olmaktadır. “1800’lerin başında dünya nüfusunun yalnızca %2’si kentlerde yaşarken bu oran günümüzde %50’lere ulaşmıştır.” (Birleşmiş Milletler, 2008)

1.1. Kent Kavramı

“Kent, nüfusun büyük bölümünün ekonomik faaliyet alanı olarak ticaret, sanayi, yönetim ve hizmetle ilgili işlerle geçimini sağladığı, toplumsal ve kültürel bir örgütlenmenin olduğu yerleşim alanıdır.” (Yahtagil, 1998: 105) Geçmişten günümüze kent kavramı birçok farklı anlama sahip olmuş, farklı kavramlarla anılmıştır. Örneğin, “polis”, “cite”, “kent” gibi kavramlar günümüzde geçerliliğini yitirmiş ve yerini “city”, “ville”, “brough” ve “urban” kelimeleri almıştır.” (Topal, 2004: 277) İngilizce kent kelimesi (city) ve bununla bağlantılı medeniyet kelimesi (civilization) köken olarak Latince’den (civitas) gelip, kelime anlamı olarak vatandaşlık veya topluluk üyesi anlamına gelmektedir. Kentlerin fiziksel yapılarının değişimi, basit yapılaşmadan

karmaşık hale dönüşmesi, bu kavramın içeriğini de değiştirmiştir. Bu yapı, siyasal ve toplumsal örgütlenmelerin kırsala göre daha yoğunlukta olduğu, yapısını oluşturan kişilerin kendileri ve toplumsal yapının kurumlarıyla arasındaki etkileşimden kaynaklanan bir değerler ve kurallar sistemini içinde barındırır.

Günümüzde süregelen iklim koşulları kabaca 14 bin yıl önce oluşmuş, insanlar da bu sürece adapte olmaya çalışmışlardır. Bu adaptasyon süresinde tarımla uğraşmaya başlanmıştır. Tarımla birlikte avcı toplayıcı topluluktan yerleşik yaşama geçiş, gıda üretimindeki artışa neden olmuş bu da insan nüfusunda önemli bir artışı beraberinde getirmiştir. Yaşanan tüm değişimler karmaşık insan topluluklarını doğurmuş bu da kentlerin oluşmasını ve gelişmesini gerekli kılmıştır.

Tarihsel sürece baktığımızda kentlerin ilk olarak ortaya çıkışını tespit etmek zordur. İlk olarak Cilalı Taş Devri'nde belirmeye (MÖ 6000), Tunç Çağı (MÖ 4000'ler) ile birlikte de tam olarak var olmaya başladığı söylenebilir. "Neolitik devrim, daha yoğun insan nüfusunu mümkün kılan ve böylece kent gelişimini destekleyen tarımı beraberinde getirmiştir." (Bairoch, 1988: 3-4)

Fotoğraf 1- İlk kazılardan sonra Çatalhöyük kenti

Bu tarihlerde ilk uygarlıklar olarak da adlandırılan kentler Mezopotamya, Hindistan, Çin ve Mısır'da ortaya çıkmıştır. Türkiye'de bu dönemde ortaya çıkan kentlere örnek olarak Konya-Çatalhöyük, Aksaray-Aşıklı Höyük, Burdur-Höyücek verilebilir.

1.1.2. İlk Zamanlarda Kentler

İlk oluşan kentlerde tarım üretimindeki ciddi yükselme beraberinde nüfusunda artmasını getirmiştir. Mısır ve Güneybatı Asya halkları Batı medeniyetinin temellerini atmışlardır. Kentleri geliştirmişler, yapıları tekil devletlerden daha büyük oluşumlara ve sonunda da imparatorluklara evrilirken bu tip teşkilatlı devletlerin sorunları ile de başa çıkmışlardır. (Spielvogel, 2014: 65)

Bu dönemdeki kentler etkinlikleri bakımından çeşitlidir. Arkeolojik çalışmalar sonucunda kimi kentlerin az nüfuslu siyasi başkentler, kimi kentlerin ticaret merkezleri, kimilerinin de dini bir odakta olduğu görülmektedir.

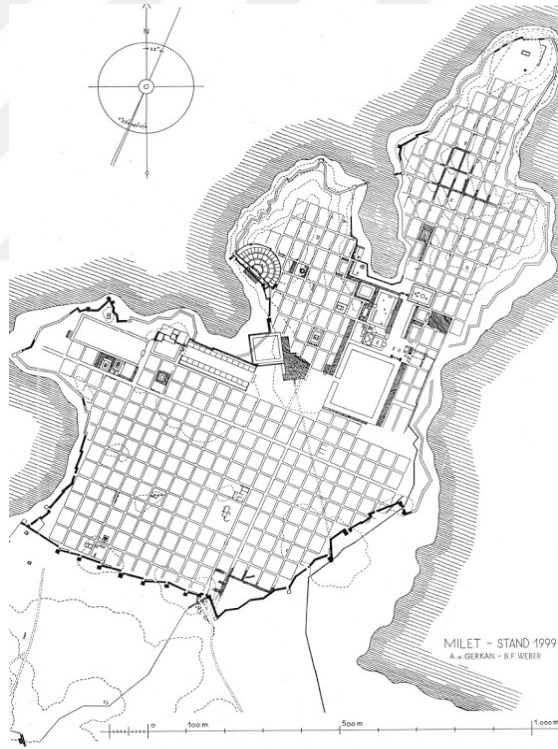
Fotoğraf 2- Sümer kentlerine bir örnek

Mezopotamya'ya bakıldığında tarih boyunca birçok kente ev sahipliği yaptığına rastlanmaktadır. Ur, Uruk, Kiş gibi kentler Sümer kültürünün temelini atmıştır. Örneğin, Ubaidliler Sümer kentinde kurulmuş ilk medeniyettir. Bataklıkları tarım için kurutmuşlar, dokumacılık, dericilik, taş oymacılığı, demircilik, çömlekçilik gibi işlerle uğraşmışlardır. Sümerler buna benzer etkinliklere sahip birçok kentten oluşmuştur. Yazı ve astronomi de

bu kentlerde ortaya çıkmıştır. Bu konuda Amerikalı antropolog ve arkeolog Robert McCormick Adams Jr.;

“Güney Mezopotamya bir kentler ülkesiydi. M.Ö. dördüncü binyılın sona ermesinden önce, kent gelenekleri, geniş kapsamlı bir ekonomik çöküşün eşlik ettiği içsel ayaklanma ve kitlesel dilbilim ve nüfus gibi etkenlere rağmen sürekli kalmaya devam etti. Medeniyetin sembolik ve maddi içeriği açıkça değişti, ancak kültürel ortamı kentlere bağlı kaldı.” (Jr., 1981) demiştir.

Sümerler’in ardından Asur ve Babil medeniyetler tarafından yönetilen ve çivi yazısı ile yazılmış birden fazla dilden beslenen sayısız kentin gelişmesini sağlamıştır. Mezopotamya’da kurulan kentler insanlık tarihi ve gelişimi açısından ciddi önem arz etmektedir.

Fotoğraf 3- Milet’in ızgara sistemi

“MÖ 2000’li yılların başından başlayarak Yunanistan’daki bağımsız kent devletleri, özgür şehir arketipi olan “polis” arketipliği sürecinde, vatandaşlık kavramını geliştirerek yükselmeye başlamıştır.” (Pocock, 1998: 31) Bu kentler mimaride, dramada, bilimde, matematikte ve felseferede daha önce görülmemiş düzeyde gelişmiş ve büyük

bir refah seviyesine ulaşmışlardır. Öyle ki Milet kentini ızgara biçiminde tasarlamış olan Hippodamos (MÖ. 407) “Şehir planlamasının babası” olarak adlandırılmıştır. Tarihteki bu planda yapılan ilk kent Milet kenti olup, bilinen ilk şehir planlamacı da Hippodamos’tur. Bu ızgara yapı sonraki Yunan ve Roma şehirlerinin temeli olmuştur.

Roma’nın yükselişi, politik gücün (siyasi iktidarın) yerini değiştirmiş, Roma kenti için ekonomik ve nüfussal olarak ciddi büyüme yaşatmış ve sonucunda da “Roma İmparatorluğu” şeklinde yeni bir siyasi rejim ortaya çıkmıştır. Roma, kent planlamasında karakteristik olarak kuzey-güney sokakları olan “Cardo Maximus”lar ile doğu-batı uzantısında tasarlanan sokakları “Decumanus Maximus”lar oluşturduğu bir ızgara deseni empoze etmiştir. Bu karakteristik kent planlamanın ardından Roma yüzlerce yeni kent kurmuş ve Akdeniz’in kentleşmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Fotoğraf 4- Decumanus Maximus örneği, Tan Yılmaz, İsimsiz, 2009

Asya’ya baktığımızda, İndus Vadisi Medeniyeti ve antik Çin kent ve kentleşme açısından önemli iki alandır. Örneğin, eski kentler arasında, en büyüklerden biri olarak kabul gören, bugünkü Pakistan’da bulunan ve MÖ. 2600’den beri varlığını sürdüren Mohenjo-daro, İndus Vadisi Medeniyeti’nin 50 bin veya daha çok nüfuslu, sofistike bir sağlık sistemine sahip önemli bir kentidir. (Kenoyer, 1998)

Çin MÖ. 2000 yılının başında şehirlerini planlamıştır. Sembolik şehirler kutsal ilkelere göre gökbilimden yararlanarak inşa edilmiştir. Kutup yıldızına karşılık gelen merkezi nokta, yaşadığımız dünya ve diğer boyutlar arasındaki uyumu ve bağı temsil etmekteydi.

1.1.3. Orta Çağ'da Kentler

Roma İmparatorluğu döneminde, geç antik döneme ait kentler bağımsızlık kazanmış ancak kısa süre içinde nüfusları azalmış ve önemlerini yitirmişlerdir. Batı'daki iktidarın yeri değişmiş, Konstantinopolis'e ve büyük kentleri Bağdat, Kahire ve Córdoba olan yükselen İslam medeniyetine geçmiştir. 9. yüzyılın sonundan 12. yüzyılın sonuna kadar, Bizans İmparatorluğu'nun başkenti olan Konstantinopolis, nüfusu 1 milyona yaklaşan, Avrupa'nın en büyük ve en zengin kenti olmuştur. "Bu dönemde Batı'daki hiçbir kent büyüklüğü, tarihi, kültürü ve zenginliği bakımından Konstantinopolis ile karşılaştırılmaz." (Cameron, 2009: 47) Osmanlı İmparatorluğu 1453 yılında Konstantinopolis dahil Akdeniz bölgesindeki birçok kent üzerinde kontrol sahibi olmuştur.

Fotoğraf 5- 12. Yüzyılda Konstantinopolis Kenti

13 ve 14. yüzyıllarda bazı kentler, çevre bölgeleri kontrol altına alarak ya da büyük denizci imparatorluklar kurarak güçlü devletler haline gelmiştir. İtalya'daki komünler, Venedik ve Cenova cumhuriyetleri dahil olmak üzere kent devletlere dönüşmüştür. Bu kentler on binlerce nüfuslu olmasının yanında baharat, ipek gibi lüks

eşyalar ile demir, kereste ve köle ticareti yaparak ekonomik olarak büyümüşlerdir. Venedik, yalnızca Yahudi'ler için özel olarak düzenlenmiş bir mahalle olan gettoyu ortaya koymuştur. Kuzey Avrupa'da ise Lübeck ve Bruges gibi kentler toplu savunma ve ticaret için Hansa Birliği'ni kurmuşlardır.

1.1.4. Erken Modern Çağ'da Kentler

Akdeniz ve Baltık Denizi'nin kent devletleri 16 yüzyılda güçsüzleşirken Batı Avrupa'nın büyük başkentleri (Londra ve Paris), özellikle Anlantik ticaretinin ortaya çıkmasının ardından ticari merkezler olarak yeniden büyümüştür. 19. yüzyılın başlarında Londra, 1 milyondan fazla nüfusu ile dünyanın en büyük kentlerinden biri haline gelmişken, Paris gelişmiş kentler arasında Bağdat, Pekin, İstanbul ve Kyoto'ya rakip olmuştur. Bu dönemde belli büyüyen kentlerin dışındaki kentler küçük olarak kalmıştır. Avrupa'daki kentlerde büyüme anlamında bunlar olurken halkın yaşayış açısından da değişimler meydana gelmiştir. Meslekler ve zanaat zamanla birbirinden ayrılmıştır.

Fotoğraf 6- San Pedro Kalesi, İspanya

Bu dönemde kale kentler kurulmuş, ateş gücünün gelişmesinden ve topların savaşlarda yaygın olarak kullanılmaya başlamasından dolayı olası saldırılara karşı güçlü bir savunma amacı güdülmüştür. İlk kez İtalya'da, 15. yüzyılın ortalarında görülmüştür.

Genellikle beş veya altı köşeli yıldız şeklinde tasarlanan kentler hem olası top saldırısına karşı güçlü surlar barındırıp hem de bu şekilleri sayesinde kör noktalara sahip olmaması amaçlanmıştır.

Amerika'nın İspanyol sömürgesi sırasında eski Roma kenti konsepti yaygın olarak kullanılmıştır. Kentler, yeni fethedilen bölgenin ortasına kurulmuş, idare, finans ve şehircilik ile ilgili yasalara bağlı kalmıştır.

1.1.5. Sanayi Devrimi Sonrası ve Modern Çağ'da Kentler

Sanayi Devrimi, buhar gücüyle çalışan makinelerin ve diğer icaların ardından ortaya çıkan yeni üretim şeklinin 1760'lar ile 1820'ler arası Avrupa ve Amerika'daki değişimidir. Üretimdeki bu geçiş, el üretiminin makine üretimine dönüşmesi olarak da özetlenebilir. Yeni kimyasal üretimler ve demir kullanımının artması, buhar ve su gücünün kullanılmaya başlanması makineleşmiş fabrika sistemini yükseltmiştir. Sanayi devrimi dünya tarihindeki önemli bir dönüm noktasıdır. Günlük yaşamın her yönü bu süreçten etkilenmiştir. En başta nüfus daha önce görüşmemiş biçimde artış göstermiştir. Tarımdaki makineleşme sayesinde insan gücüne ihtiyaç azalmış, kentlerde yeni iş kolları ortaya çıkmış ve iş gücüne ihtiyaç doğmuştur. Bu durum kırsaldan kente göçü arttırmıştır. Kentleşme sürecinin en yoğun olduğu dönem bu dönemdir.

Kente göç o kadar hızlı ve yoğun biçimde olmuştur ki herkes için yeterli konut inşa edecek yeterli sermaye mevcut olmamıştır. Bu da düşük gelirli yeni gelen insanların giderek artan kalabalık mahalleler oluşturmalarına neden olmuştur. Sermayede yeterlilik olmasa da çelik ve demirin endüstrideki kullanımı sayesinde köprü, kanal, demiryolu, konut gibi yapılar kurmak adına inşaatlar hızla artmıştır.

Bu dönemdeki en büyük ve köklü değişimlerden biri Paris'te gerçekleşmiştir. 19. yüzyılın ortalarında, Paris'in merkezi kalabalık, karanlık, tehlikeli ve sağlıklı olarak görülmemiştir. 1845'te Fransız sosyalist Victor Prosper Considerant şunları yazmıştır: "Paris, sefalet, kötülük ve hastalıkların uyum içinde çalıştığı, güneş ışığı ve havanın nadiren nüfus ettiği bir atölyedir. Paris, bitkilerin büzüşüp yok olduğu ve yıl içinde her 7 bebekten 4'ünün öldüğü korkunç bir yerdir!" (Moncan, 2009: 10) Trafik dolaşımı bir

başka önemli problem halini almıştır. En yoğun nüfuslu iki mahallesinin en geniş caddeleri yalnızca 5 metre, en darları 1-2 metre genişliğindedir ve el arabaları bile sokaklarda zar zor hareket edebilmektedir. (Moncan, 2009: 10) Tüm buların yanında kentin merkezinde 1830 ve 1848 yılları arasında Faubourg Saint-Antoine boyunca yedi silahlı isyan patlak vermiştir. Bu mahallerin sakinleri parke taşlarını sökerek dar sokakları barikatlarla kapatmışlar ve bu olayları bastırmak için ordu görev almıştır. (Maneglier, 1990: 19)

1848 yılında cumhurbaşkanı seçilen Louis-Napoléon Bonaparte, 1851’de görev süresi bittikten sonra anayasaya göre tekrar başkan seçilemeyeceği için bir darbe düzenlemiş ve iktidarı ele geçirmiş, 1852 yılında kendini III. Napoléon adını kullanarak imparator ilan etmiştir. (Mirza, 2004: 233) 7 yaşından beri sürgünde olan Napoléon Paris’e dönünce bu kenti yeni bir görünüme kazandırmak istemiş ve yönetime geçtikten sonra bu konuyla ilgili “Paris, Fransa’nın kalbidir. Bu güzel şehri süslemek için çabalarımızı uygulayalım. Yeni sokaklar açalım, temiz hava ve faydalı güneş ışığının duvarlarımızdaki her yere ulaşmasına izin verelim.” demiştir. (Moncan, 2009: 28) Bu görev için de Georges Eugène Haussmann’ı 1853 yılında seçmiştir. Seine Valisi olan Haussmann’a kente nefes aldıracak açık alanlar yaratmasını, kentin farklı noktalarını bir bütün olacak şekilde bağlamasını ve kenti çok daha güzel hale getirmesini emretmiştir.

“Haussmann’ın kentsel ideali, birbirini izleyen uzun caddeler boyunca perspektif ağırlıklı bir bakışı sağlayabilmektir. Bu ideal, kaynağını 19. yüzyılda kendini sürekli belli eden bir eğilimde, teknik zorunlukları sanatsal hedefler aracılığıyla soylu kılma eğiliminde bulur.

...

Haussmann’ın etkinliği, Napoleon’un emperyalizmine uygun düşen bir olgudur. Sözü edilen emperyalizm, sermayeyi destekler. Paris, borsa oyunları bakımından tam bir yükseliş dönemi yaşar. Borsa oyunları, kumarın derebeylik toplumundan kalma biçimlerini geri plana iter. Flâneur’ün kendini verdiği mekânsal fantazmagorileri, kumarbazın peşinden koştuğu zamansal fantazmagoriler karşılar. Oyun, zamanı bir uyuşturucu maddeye dönüştürür. Lafargue, oyunu konjonktürün gizlerinin küçük çapta bir taklidi diye açıklar. Haussmann’ın kamulaştırmaları, aldatıcı bir spekülasyonun doğumuna yol açar. Burjuvazinin ve Orleans yanlılarının etkisi altında kalan Fransız Yüksek Mahkemesi’nin içtihatları, Haussmann’ın girişimlerinin parasal rizikosunu yükseltir. Haussmann, diktatörlüğünü sağlamlaştırmaya ve Paris’i olağandışı bir

yönetim altına sokmaya çalışır. 1864 yılında Belediye Meclisi'nde yaptığı bir konuşmada, kökenden yoksun büyük kent halkına duyduğu nefreti dile getirir. Bu halk, Haussmann'ın girişimleri sonucu giderek kalabalıklaşır. Kiraların yükselmesi, işçi sınıfını yökentlere iter. Bunun sonucunda Paris'in mahalleleri, kendilerine özgü fizyonomilerini yitirirler. Kentin çevresinde kıvı kuşak oluşur. Haussmann, kendi kendisine “artiste démolisseur” (yıkıcı sanatçı) adını takmıştır. Yaptıklarını bir misyon diye benimsemiş olup, anılarında bunu vurgulamıştır. Ama bu arada Parisliler'i kentlerine yabancılaştırır. Parisliler, artık o kentin yerlisi oldukları duygusunu yitirirler. Büyük kentin insancıl olmaktan uzak karakterinin bilincine varmaya başlarlar. Maxime du Camps'ın dev yapıtı Paris, oluşumunu bu bilince borçludur. Jeremiades d'unHaussmannise (Haussmannize Olmuş Birinin Ağıtları), bu yapıta Kutsal Kitap'takilere benzer bir yakınma atmosferi vermiştir.

Haussmann'ın çalışmalarının asıl amacı, kentin iç savaşa karşı güvence altına alınmasıydı. Haussmann, Paris'te barikatların kurulmasını artık bütün bir gelecek için olanaksız kılmak istiyordu. Daha önce Louis-Philippe, ahşap kaldırımlar uygulamasını başlatmıştı. Buna karşın barikatlar, Şubat Devrimi'nde rol oynadı. Engels, barikat çarpışmalarının taktiğini inceler. Haussmann, bu savaşları iki yoldan önlemek niyetindedir. Caddelerin genişliği, barikatların kurulmasını olanaksız kılacaktır; öte yandan yeni caddeler, kışlalarla işçi mahalleleri arasındaki en kısa yolları oluşturacaktır. Çağdaşları, bu girişime “L'embellisse-ment strategique” (“stratejik güzelleştirme”) adını takarlar.” (Benjamin, 1993: 101-103)

Fotoğraf 7- Charles Marville, de la Cité'deki dar ve karanlık ortaçağ sokaklarından biri, 1850

17 yıl süren bu köklü kent değişiminde halkın büyük tepkisine maruz kalan Haussmann 1870 yılında Napolyon'un emriyle görevden alınmış fakat ardında bugünkü Paris'i bırakmıştır. Tıpkı Paris gibi (bu kadar büyük çapta olmasa da) diğer birçok kent de bu dönemde daha önce hiç olmadığı biçimde değişmiştir. Modern Çağ'da, tarihteki tüm bu değişimler ve çağın getirileri sonucunda farklı kent tipleri ortaya çıkmıştır. Kentler, nüfussal, morfolojik, fonksiyonel, fiziksel vb. birçok şekilde sınıflandırılrsa da Modern Çağ'ın getirdiği farklı tipler gelişmiştir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

1.1.5.1. Uydu Kentler

Uydu kentler, ana kente bağlantılı kurulan, nüfus yoğunluğuna bağlı olarak ortaya çıkan yükü azaltmak adına kentin çevresinde kurulan yerleşim yerleridir. Banliyö veya gecekondu bölgelerinden en büyük ayrımı rastgele değil, tasarlanarak yapılmış olmalarıdır. Bu tasarıma tüm alt ve üst yapılar dahildir. 1950'li yıllarda ABD'de yükselen konut politikasıyla pazarlanmaya başlayan, kent merkezinde barınmakta olan orta sınıfın kentin çeperlerine yeniden yerleştirildiği, kent merkeziyle fiziksel ilişkisi kopuk olan site benzeri yapılı kentler mimarlık ve şehircilik literatüründe bu tanımı almıştır.

Ülkemizdeki uydu kentlerin ilk örneklerinden biri İstanbul Bahçeşehir'dir. İstanbul şehir merkezinin 25 kilometre batısında, TOKİ tarafından toplu konut projeleri çerçevesinde yapılaşmaya açıldığı son 15 yıl içinde planlı bir şekilde büyümüştür. (Kireççi, 2013)

1.1.5.2. Akıllı Kentler

Akıllı kentler, veri toplamak için farklı türlerde elektronik nesnelerin sensörlerini kullanan (nesnelerin interneti – IoT¹), daha sonra bu verileri varlıkları ve kaynakları verimli bir şekilde yönetmek için kullanan bir alan olarak tanımlanmaktadır.

¹ Internet of Things: Nesnelerin interneti, fiziksel nesnelerin birbirleriyle veya daha büyük sistemlerle bağlantılı olduğu iletişim ağıdır. Oluşan veriler "big data" yani "büyük veri" olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu datalar vatandaşlardan, cihazlardan ve işlenip analiz edilen varlıklardan, trafik ve ulaşım sistemlerini, enerji santrallerini, su tedarik ağlarını, atık yönetimini, bilgi sistemlerini, okulları, kütüphaneleri, hastaneleri izlemek ve yönetmek için toplanan verileri içermektedir. (Musa, 2016) (Duncan McLaren, 2015) Akıllı şehir teknolojisi, şehir yetkililerinin hem topluluk hem de şehir altyapısı ile doğrudan etkileşimde bulunmalarını, şehirde neler olduğunu ve şehrin nasıl geliştiğini izlemelerini sağlamaktadır. Kimi zaman bu verilerin bir kısmı halkın kullanımına sunulmaktadır. Örneğin, İzmir belediyesine ait İZUM (İzmir Ulaşım Merkezi) uygulaması ile halk, akıllı telefonlarından kentin aktif tüm kameralarına ulaşım anlık olarak izleyebilmekte, bekledikleri otobüsün anlık olarak nerede olduğunu takip edebilmekte ve kente dair birçok bilgiye anında ulaşabilmektedir. “Akıllı kent uygulamaları, kentsel akışları yönetmek ve gerçek zamanlı yanıtlara izin vermek için geliştirilmiştir.” (Deakin, 2014: 77)

Fotoğraf 8- Massimo Catarinella, Amsterdam

Akıllı kentlere iyi örneklerden biri Amsterdam’dır. 2009 yılında başlayan Amsterdam Smart City girişimi şu anda yerel halk, hükümet ve işletmeler tarafından ortaklaşa geliştirilen 170’den fazla projeyi kapsamaktadır. (Deakin, 2014: 15) Bu projeler, kablosuz cihazlar aracılığıyla birbirine bağlı bir platform üzerinde çalışmaktadır.

Bedford Park; İrlanda'daki Marino; İskoçya'daki Glenrothes; Avusturalya'daki Canberra gibi bazı kentler bahçe kent olarak tasarlanmıştır. Ülkemizde ise bu konsept kent yaratımlarından ziyade (özellikle son yıllarda) “yaşam alanı” adı altındaki siteler olarak kabul görmüştür. Şehir yaşamında bir insanın ihtiyacı olabilecek hemen her şeyin (örneğin kuaför, market, spor salonu, cafeler, parklar, sinema, konser alanı vb.) sınırları çizilmiş, güvenlik görevlilerince tutulan kapılara sahip, binlerce kişinin içinde yaşadığı bu alan içinde yer aldığı bu konsept bahçe kent kavramına ülkemizden bir örnektir.

1.1.5.4. Küresel Kentler

Dünya kenti, alfa kent, dünya merkezi, metropol veya megakent olarak da bilinen küresel kentler, küresel ekonomide söz sahibi olan birincil kentleri tanımlamaktadır. “Megakent” terimi 19. Yüzyılın sonlarında veya 20. Yüzyılın başlarında ortak kullanıma girmiştir. Terimin ilk belgelenmiş kullanımlarından biri 1904 yılında Teksas Üniversitesi tarafından yapılmıştır. (Amerika Enstitüsü, 1904) Megakent yerine “küresel kent” terimini kullanıp onu popülerleştiren kişi ise 1991 yılında yaptığı çalışması “The Global City: New York, London, Tokyo” ile sosyolog Saskia Sassen olmuştur. (Sassen, 1991)

Bir kentin küresel kent olarak sayılabilmesi için çok uluslu şirketlerin merkezliği, finansal kuruluşların varlığına sahiplik, geniş bir çevrenin ticareti ve ekonomisinin hakimiyeti, büyük üretim tesisleri, küresel ağlar için medya ve iletişim sistemlerine sahiplik, hizmet ve bilgi sektöründe çalışanların yüzdesinin diğer sektörlerle göre büyüklüğü, tanınmış üniversiteler ve araştırma tesisleri dahil olmak üzere yüksek kaliteli eğitim kurumları, din, kültür ve ideolojilerde çeşitlilik gibi özelliklere sahip olması gerekmektedir. (Pashley, 2000)

Sanayi devrimi sonrasında günümüze kadar geçen sürede yaşanan tüm gelişmeler sonucunda yeni kent tipleri ve tanımlamaları ortaya çıkmıştır. Küresel kent kavramı da bunlardan biri olmuştur. Bu süreçte, küresel kent statüsünde sayılan kentlere örnek olarak Londra, New York, Paris, Tokyo, Hong Kong, Sidney, İstanbul, Madrid verilebilir.

1.2. Kentleşme Kavramı

Kentleşme kavramı çeşitli şekillerde ele alınmakta, tanımı tek bir şekilde yapılmamaktadır. Kavram, nüfusun kırsal alanlardan kentsel alanlara kayması, kentsel alanlarda yaşayan insanların oranındaki artış, buna bağlı olarak değişen şehir yapısı ve toplumların bu değişime adapte olma şeklini ifade eder. Başka bir deyişle, dar bir alana yerleşen büyük nüfus birikimi, yeni fiziksel ve sosyal oluşum, karmaşık ilişkiler ağı, iş dallarının farklılaşması ve kendine özgü bir kültürel sistemin ortaya çıkması olarak tanımlanmaktadır. Kentleşme, şehir planlama, coğrafya, sosyoloji, mimarlık, ekonomi ve halk sağlığı gibi farklı disiplinlerle ilgilidir.

Kentlerin ilk oluşmaya başladığı zamanlardan 18. yüzyıla kadar kırsal alanda tarımla uğraşan nüfus ile ticaret ve üretim ile uğraşan kentsel nüfus arasında bir denge süregelmıştır. 18 yüzyıl sonlarında sanayi devriminin başlamasıyla birlikte bu denge bozulmuş, kırsal kesimden gelen muazzam göçlerden dolayı 19. yüzyıl boyunca kent nüfusunda eş benzeri görülmemiş bir artış gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak kentlerin yapısı bu nüfusu karşılayamamış, hızlı bir yapılaşma sürecine girilmiştir. Örneğin, İngiltere’de 1801 yılında kent nüfusu %17 iken 1800’lerin sonunda bu oran %54 zıplamıştır. Bu oran Fransa için %37, Prusya için %41 ve ABD için %28’dir. (Watson, 1993)

Büyük kentlerin, sanayi, ticaret veya finansal açıdan gelişmesiyle nüfusu artmaya başlamış, kentlere olan bu talep kentin fiziksel yapılaşmasını da değiştirmiştir. Talep gören kentlerdeki konut fiyatları yükselmiş, merkez bölgelerde ancak geliri yüksek kentli nüfusun yaşayabileceği duruma gelmiş, kırsaldan göçen nüfus ise şehrin daha dış bölgelerinde yaşamak durumunda kalmıştır. Yerleşim bölgelerinin bu gibi sebeplerle dışarıya doğru kaymasına banliyöleşme veya gecekonduleşme denmektedir.

1.2.1. Türkiye’de Kentleşme

Kentleşmenin tüm gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan sonuçları ülkemizdeki büyük kentlerde de görülmektedir. Türkiye’deki kentleşme hareketleri sanayileşme ile paraleldir. (Karadağ ve Mirioğlu, 2012: 23) Bu sebeple Türkiye’de kentleşme 1950’den

önce ve sonra olarak ikiye ayrıldığını söylemek mümkündür. Tüm dünya gibi Türkiye de II. Dünya Savaşı sonrasındaki dönemde farklılaşmaya başlamıştır. Refah, demokrasi, insan hakları gibi kavramlar etkin olmaya başlamış bununla birlikte tarımda makineleşme, kentlerdeki sanayileşme stratejisinin değişimine bağlı olarak sanayileşmenin hızlanması ülkemizdeki kentleşmeyi oldukça hızlandırmıştır.

“İdari ölçüte göre 1950'de kent nüfusunun ülke nüfusu içindeki payı %25 gibi oldukça düşük bir düzeydeyken, bu oran 1960'ta %31,9'a, 1980'de %43,9'a ulaşmıştır. Kentsel nüfus miktarında büyük ölçüde kırdan kente göçlerin neden olduğu artış, bu tarihten sonra da sürmüştür. Böylece, kentsel nüfus ilk kez 1985'te kırsal nüfusu geride bırakarak %53'e yükselmiştir. 2000 yılı nüfus sayımının ortaya koyduğu sonuçlar ise kentsel nüfus oranının %65'e ulaştığını göstermektedir.” (Işık, 2005: 59)

Bu göçün sonucunda yapısal olarak yeteriz olan büyük kentlerde bir gecekondu sorunu meydana gelmiştir. Bu yerleşimler, kentin çevresinde gelişen ancak kentin imkanlarından tamamen yoksun, kente özgü yaşam standartlarından uzak yerleşim yerleridir. Bu tip alanlar beraberinde getirdiği yapılaşma sorunları haricinde burada yaşayan nüfusun düşük ekonomik düzeyleri ve kentsel entegrasyon problemleri gibi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Türkiye bu problemleri çözmek adına kentsel dönüşüm sürecine girmiştir. “Türkiye’de kentsel dönüşüm projelerinin amacı, daha çok gecekonduların yıkılarak bu alanların sağlıklı kentsel gelişim alanlarına dönüştürülmesi önceliklidir.” (Karadağ ve Mirioğlu, 2012: 24)

1950’lerden günümüze kadarki sürece göz atıldığında kentsel dönüşümün üç ayrı periyota göre farklılaştığı görülmektedir.

“İlk dönem ekonomik büyüme politikasının yaygınlaştırıldığı ve sanayileşmenin yaşandığı 1950 ve 1980 yılları arası dönemdir. Ekonomik büyüme ve göç büyük kentlerin hızla büyümesine ve gecekondulaşmasına neden olmuştur. Bu dönemde en önemli kentsel dönüşüm kent çeperindeki boş arazilerin gecekondu mahallelerine dönüşmesi ve daha sonra bu mahallelerin sağlıklılaştırılması, apartmanlaşarak yeniden yapılandırılması veya temizlenerek farklı nüfus gruplarına yönelik yenilenmesi şeklinde olmuştur. İkinci dönem büyük kentlerin dışı açık liberal ekonomiden ve küreselleşmeden etkilendiği 1980 ve 2000 yılları arasındır. Bu dönemde metropoliten kentlerde iki önemli gelişme gözlemlenmiştir. Bir yandan kent içinde ruhsatlı ve ruhsatsız yapılanma meydana gelmiş, öte yandan yerleşim alanları merkez dışına yayılmıştır. Dönüşüm kentiçi konut alanlarının yanı sıra, sanayi, merkez ve kıyı alanlarında

da gözlemlenir. Yaşam kalitesi düşmüş ve riskli alanların yenilenmesi, sağlıklılaştırılması veya yeniden canlandırılması şeklinde olmuştur. Ayrıca, tarihi değeri olan alanların soylulaştırılarak korunduğu izlenir. Son dönem, yani 2000’li yıllar, yerel yönetimin özel sektörle işbirliğinin hız kazandığı ve ilk defa ‘dönüşüm’ün strateji olarak tanımlandığı dönemdir. Ancak dönüşüm stratejisi sadece kentsel yenileme olarak tanımlanmış ve bu yaklaşım farklı kent parçalarının farklı kullanımlara dönüştürülmesi için uygulanmaya başlanmıştır. Bunun yanında tarihi konut alanlarının soylulaştırılarak korunması ve apartman alanlarının iyileştirilmesi de göze çarpar.” (Ataöv ve Osmay, 2007: 58-59)

Türkiye’nin son dönemde içinde bulunduğu “kentsel dönüşüm” kavramının etkin biçimde gözlemlendiği kentlerden biri de İzmir kentidir. Özellikle 2010-2019 yılları arasında kentin birçok yerinde yeni yapılar yükselmiş, bölgesel olarak yenilenmeler, değişimler söz konusu olmuştur. Kentin çehresinin değişimini gözlemlemek görmezden gelinemeyecek düzeydedir. Özellikle Bayraklı ve Kadifekale’ki değişim buna iyi bir örnektir. Kadifekale gecekondular alanının gecekondulardan bütünüyle arındırılmasını hedefleyen “Kadifekale Rekreasyon Projesi” bugün son aşamasına gelmiştir. (Karadağ ve Mirioğlu, 2012: 26) Bu bölgedeki dönüşümün yanı sıra Konak Tüneli açılmış, şehrin ulaşım yollarında değişikliğe gidilmiştir.

Bayraklı ilçesinde ise “Bayraklı Kentsel Dönüşüm Projesi” ile başlayan ve bölgeye çeşitli amaçlara yönelik yüksek binaların inşa edilmesiyle devam eden süreçte ilçe farklı bir kimlik kazanmaktadır. Daha öncesinde Martı Tower gibi binalar olmasına karşın, içinde lüks otomobil galerinden önemli eserlerin sergilendiği sanat galerisine kadar farklı mekanları barındıran Folkart Towers ile ilçe bir cazibe merkezi haline gelmeye başlamıştır. Bugün inşası henüz biten veya hala sürmekte olan birçok yapı Bayraklı ilçesini ve İzmir’in çehresini değiştirmektedir. Önceleri Karşıyaka ilçesine bağlı bir semt olan Bayraklı, 2008 yılında ilçe statüsüne gelmesine karşın gecekondular mahallelerinin varlığı ve bu mahallelerin yeni yapılarla arasındaki keskin geçişler ile anılmaktayken, bugün bu dönüşüm ile birlikte bir iş merkezi olarak görülmektedir.

Bu değişim ve dönüşümlere bir örnek de Karabağlar semtine bağlı Üçkuyular mahallesinden verilebilir. Yıllardır aynı bölgede bulunan Üçkuyular Pazaryeri, 2016 yılında inşasına başlanan “İstinye Park” isimli AVM’nin bu bölge üzerine projelendirilmesinden dolayı başka bir yere taşınmak zorunda kalmıştır. AVM’nin inşası

2019 yılı itibariyle hala devam etmekle birlikte bölgede büyük değişime sebep olmaktadır. Bu süreçte İzmir metrosunun da Narlıdere ilçesine ulaştırılması çalışmaları sebebiyle Üçkuyular bölgesindeki iki inşaat çok yakın bir alanda ceryan etmekte, şehrin ulaşım yolları sıklıkla değişmektedir.

Fotoğraf 10- Oğulcan Atayol, İzmir İstinye Park inşaatı, 2018

Bu bölgelerin dışında, ulaşımında kolaylık adına yapılan İzmir Tramvayı, yapılanması sürecinde karayolu ile birleştiği noktalarda birçok probleme neden olmuş, ulaşım yollarında yapılan keskin değişimlere kentlinin adaptasyon süreci kolay olmamıştır.

İzmir kentindenki tüm bu yapısal kentleşme, süreç boyunca zaman zaman kaotik bir görüntü meydana getirmekte ve şehir yaşamındaki rutin akışı zora sokmaktadır. İnşa sırasında kullanılan materyallere ait ekipmanlar, araçlar, vinçler ve tüm bunlardan dolayı ortaya çıkan gerek görsel gerekse fiziksel kirlilik kenttekilerin yaşayışlarına etki etmektedir. Ulaşım altyapısı olmadan, kentin var olan yollarının kapasitesinden fazla bir akış öngörülmesine rağmen inşa edilen bu binalar hem inşaları sırasında hem de inşaları bitip işlemeye başladıktan sonra kentte başta trafik olmak üzere birçok kaosa yol açmaktadır.

2. BÖLÜM

FOTOĞRAF SANATINDA KENT

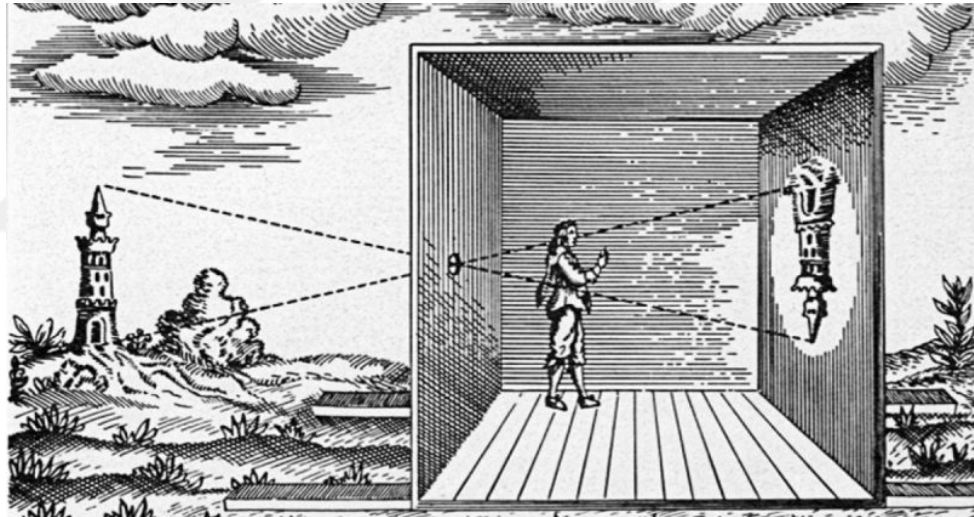
Kentler tarih boyunca insanların yaşayışındaki en etkili olgulardan biri olmuştur. Tarım ağırlıklı ekonomi ve doğayla uyumlu yaşayıştan kopup kendi iş kollarını, mimarisini, yaşayış dinamiklerini yaratan kentler sanayi devrimiyle birlikte dünya nüfusunun çoğunluğunun ana yaşam alanı haline gelmeye başlamıştır. Günümüze etki eden birçok icat kentlerde ortaya çıkmış ve/veya geliştirilmiştir. Ortaya çıkan icatların dünyaya tanıtılması ve yayılması kentler üzerinde düzenlenen konferanslar, yapılan bildiriler veya tesciller üzerinden gerçekleşmiştir.

Fotoğraf ve kent, tarih boyunca hep yakın ilişki içinde olmuştur. 1800'lerin başlarında icat edilen ve bu dönem icatlarının en önemlilerinden sayılan fotoğraf, Nicéphore Niépce tarafından yaratılan ilk üretiminin içeriğinde bile (ne kadar evinin arka tarafındaki kırsal alanı fotoğraflamışsa da kentsel mimariye ait) bir çatı görüntüsünü yansıtmaktadır. Başka bir deyişle daha ilk örneğinden itibaren kent kavramı, fotoğraf kavramının hikayesinde yer edinmeye başlamıştır. Dünyada büyük ilgiyle karşılanan fotoğrafın icadının ardından, yayılma sürecinde Avrupa'lı fotoğrafçıların dünyanın dört bir yanına dağılıp ürettikleri ilk örneklerinin odak noktası büyük oranda antik kentler, o güne dair önem arz eden modern kentler ve doğa olmuştur. Çünkü dünyada var olan birçok olgu fotoğraf sayesinde gerçeğin birebir kopyası olarak, bu olguların birçoğunu hiç görmemiş insanlara ulaştırılabilecek şansa sahip hale gelmiştir. Dolayısıyla ilk örneklerin öncelikli odağında insanlığın geçmişi ve var oluşun başlangıcı olmuştur.

2.1. Fotoğrafın Kısa Tarihi

İnsanlar tarih boyunca gördüklerini iki boyutlu düzleme aktarma isteği içinde olmuşlardır. Mağara resimlerinden beri süregelen bu istek, gerçekleşmesi adına birtakım alet edevatlara ihtiyaç duymuştur. Bu alet edevatlar denedip kullanılırken her geçen gün yenileri de ortaya çıkıp denenmeye başlanmıştır. Sanattan bağımsız olarak ışık konusu da tarih sürecinde birçok bilim insanı ve felsefecinin de üzerine düşündüğü, çalıştığı bir konu olmuştur. Tüm bu konular üzerine yapılan çalışmalarda Camera Obscura keşfedilmiştir.

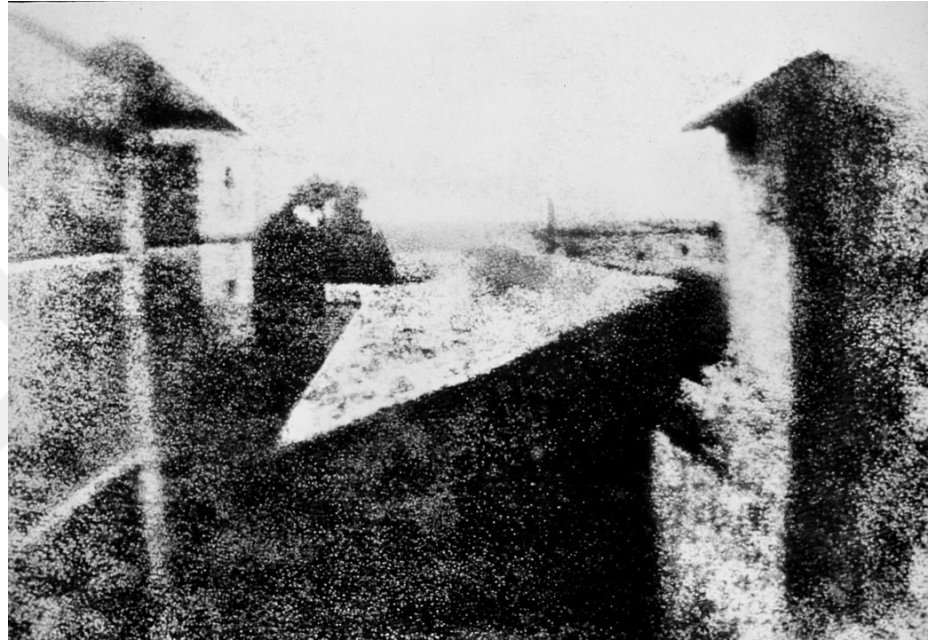
“Karanlık oda” anlamına gelen, iğne deliği görüntüsü olarak da bilinen Camera Obscura, karanlık bir kutunun bir yüzeyindeki küçük bir delikten geçen ışığın/görüntünün karşısındaki yüzeye baş aşağı bir şekilde yansımalarıdır. Doğal bir optik olgu olan bu kavramın ilk bahsedilmeye başlandığı zamanlar MÖ 1000'lere kadar dayanmaktadır. Çin'deki Zhoubi Suanjing isimli matematik yazıtlarında bahsedilmiş daha sonrasında Yunan, Anadolu ve Arap medeniyetlerinde de keşfedilmiş, üzerine yazılar yazılmıştır. Astronomik gözlemlerde kullanılmış, ölçümlerde bundan yararlanılmıştır. 15. yüzyıla gelindiğinde Camera Obscura'nın resimlerde kullanıldığı görülmektedir. Leonardo da Vinci gibi önemli sanatçıların, resimlerinde mükemmel perspektif algısını yaratmak adına Camera Obscura'yı geliştirdiği, iğne deliğini bugünkü diyafram sistemine benzer oranda değiştirip sonuçlarını gözlemlediği bilinmektedir.

Fotoğraf 11- Camera Obscura örneği

Camera Obscura'da oluşan görüntünün bir yüzeye kaydedilebilmesi, teknolojinin gelişmesiyle odak noktası haline gelmeye başlamıştır. 19. yüzyıla gelindiğinde teknolojinin geldiği nokta yeni denemelere hız kazandırmış, birçok icat bu dönemde ortaya çıkmıştır. Kimya alanındaki gelişmeler, ışığa duyarlı kimyasalların keşfini sağlamıştır. Bu alanda çalışmaları bilinen Johann Heinrich Schulze, Thomas Wedgwood veya Humphry Davy gibi isimlerin gümüş nitrat ile yaptıkları ilk denemelerde oluşan görüntünün yüzeyde belirmesini sağlamış ancak bu görüntüyü sabileme konusunda başarılı olamamışlardır. 1800'lerin başlarında, Fransız fizikçi

Nicéphore Niépce bu çalışmaların sonuçlarından da yararlanarak yaptığı çalışmalarda “Yuda Bitümü” isimli maddenin ışığa duyarlılığını keşfetmiştir. Uzun denemelerin ardından 1827 yılında bu maddeyi üzerine sürdüğü bir levhayı Camera Obscura’nın içine yerleştirerek 8 saat süreyle pozlandırmış ve tarihin ilk fotoğrafını yaratmıştır. Chalon-sur-Saône’da bulunan evinin çatısını fotoğraflayan Niépce, yarattığı bu görüntüye güneş yazısı anlamına gelen “Heliografi” demiştir.

Fotoğraf 12- Nicéphore Niépce, 1827

Bu başarılı denemesinden sonra Niépce, diorama buluşuyla ün kazanmış Louis Daguerre ile tanışmış ve 1829 yılında ortaklık yapmaya başlamıştır. İkili bu buluşu geliştirmeye beraber devam etmiştir. Niépce’in objektife adapte ettiği diyafram sistemiyle karanlık oda görüntülerini çok daha net olarak gümüş levhalar üzerine aktarmayı başarmışlar ancak 1833 yılına, yani Niépce’in ölümüne kadar beraber çalışmışlardır. Ölümünün ardından Daguerre çalışmalarına yalnız devam etmiştir. Bu çalışmaların sonucunda ilk kez halka açık ve ticari olarak uygulanabilir bir fotoğrafik süreç olan “Daguerreotype”ı yaratmıştır.

“Daguerreotype; bir görüntünün gümüş iyodür kaplı bir levha üzerine kaydedilmesini sağlayan düzenek ve bu yolla elde edilen görüntü ya da resimdir.

Bu yöntemle, ışığa duyarlı gümüş kaplı bir bakır levha, iyot buharına tutularak ışığa duyarlı gümüş iyodür katmanı oluşturuluyordu. Sonra karanlık odada poz veriliyor ve görüntü civa buharıyla açılmıyordu. Yani doğrudan doğruya pozitif resim elde ediliyordu. Görüntünün tespiti ise sodyum hiposülfitle sağlanmaktaydı ve bu yöntemle bir görüntü oluşumu için gereken poz süresi yaklaşık 30 dakikaydı. Daguerre, buluşunu 19 Ağustos 1839'da dünyaya açıklamış ve bu açıklama, Paris Bilimler Akademisi'nce onaylanmıştır.” (Özdemir, 1996: 18)

Fotoğraf 13- Louis Daguerre, Boulevard du Temple, 1838

Ayrıca Daguerre'in 1838 yılında ürettiği, Boulevard du Temple'ı fotoğrafladığı Daguerreotype, ilk insanlı fotoğraf olma özelliğini taşımaktadır. Buluşun 1839 yılında François Arago tarafından Fransız Bilimler Akademisi'nde tüm dünyaya tanıtılmasının ardından ses getirmiş, aynı dönem fotoğraf üzerine başka yöntemler bulan mucitler de ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu yöntemlere örnek olarak, İngiliz Henry Fox Talbot'nun bulduğu negatif üzerinden üretim olan Calotype veya Talbotype yöntemleri verilebilir. Hala karanlık oda işlemlerinde, saptama banyosu aşamasında kullanılan sodyum hiposülfiti bulan İngiliz matematikçi, gökbilimci ve kimyager Sir John Herschel, bu yeni buluşu “fotoğraf” olarak tanımlayan ilk kişidir. Aynı zamanda negatif-pozitif gibi

kavramları da ilk kez kullanmıştır. Etimolojik olarak Grekçe'den gelen sözcük, Foto: Işık, Grafi: Çizmek kelimelerinin birleşimidir. Yani ışıkla yazma eylemidir.

Fotoğraf, kısa süre içinde dünyada önemli ve hatta popüler hale gelmeye başlamıştır. 1855 yılında fotoğrafçı Roger Fenton Birleşik Krallık tarafından Kırım Savaşı'nı fotoğraflaması için görevlendirilmiştir. Bu durum Fenton'ı ilk savaş fotoğrafçısı ve devlet tarafından görevlendirilen ilk fotoğrafçı yapmıştır. 3 ay boyunca cephede kalan Fenton, 360 adet negatif ile dönmüştür.

1860'lara gelindiğinde fotoğrafa ilgi hızla artmış, realistik açıdan resimden daha iyi sonuç vermesi sebebiyle insanlar resimlerini yaptırmak yerine portrelerini çekirtmeye başlamışlardır. Ancak ilk başlarda ağırlıklı olarak soylular, burjuvalar, sanatçılar ve bilim insanlarının portreleri çekilmiştir. Bu dönemin en bilindik portre fotoğrafçılarından biri Nadar'dır. Asıl ismi Gaspard Felix Tournachon olan Nadar, aslen tasarımcı ve yazardır. Zamanının ötesinde bir sanatçıdır, ayrıca Paris'in entelektüellerinin arasında yer edinmiştir. Paris'te kurduğu stüdyosunda gerçek dekorlar oluşturmuştur. Tarz olarak, fotoğrafını çekeceği kişiyi bu dekorun içinde bırakarak öncesinde ortama alışmasına olanak tanıyıp ardından özel bir ifade yakalayana kadar bekleyip, bu anı gördüğü anda fotoğrafını çekmiştir. Paris'teki çevresinin genişliği kısa süre içinde ünlenmesini sağlamıştır.

1870'lerde pozlama süresi 1/25 saniyelere düşmüş, fotoğraf üretiminde kullanılan kimyasallar ve fotoğraf makinelerinin aksamaları gelişmiştir. Bu dönemden itibaren fotoğrafçıların kendilerinin ürettiği kimyasallar yavaş yavaş fabrikasyon olarak onlara sunulmaya başlanmıştır. 1881 yılında George Eastman tarafından kurulan ve kuru cam filmler üreten şirket 1888 yılında Kodak ismini almıştır. Bu yıldan itibaren 100 pozluk fotoğraf makinelerini satmaya başlamış, geniş kitlelere ulaşmış ve kullanım kolaylığı sayesinde kısa süre içinde çok talep görmeye başlamıştır. "Siz düğmeye basın, gerisini bize bırakın" sloganıyla satılan makineleri satın alan kullanıcılar, pozları bitirdikten sonra makineleri Kodak firmasına geri göndermiş, firma da bu filmleri tab ettikten sonra kullanıcılara geri yollamış ve ünlenmiştir.

Bu tarihlerin ardından fotoğraf alanında çeşitli eğilimler gerçekleşmeye başlamıştır. Örnek verilecek olursa bunlardan biri resimsi fotoğraf (pictorialism) akımıdır. 1889 yılında "Naturalistic Photography" ismiyle yayınladığı yapıtıyla Peter Henry Emerson tarafından yaratılan bu akım, doğanın yaratımdaki ana olgu olduğunu, fotoğrafçının onu örnek alması ve ona dönmesi gerektiğini savunmuştur.

Bir diğer eğilim de sosyal belgeci fotoğraflar üzerinedir. Jacob Riis ve Lewis Hine bu tarza yönelik fotoğraf çeken iki önemli isimdir. 1877 yılında New York Tribune gazetesinde çalışmaya başlayan Riis, 1888 yılında New York'un gece yaşamını fotoğraflamaya başlamıştır. Bu çalışmalarını topladığı "Diğer Yarı Nasıl Yaşıyor?" isimli kitabı büyük ilgiyle karşılanmış, bu gecekondu mahallelerinde çeşitli düzenlemeler yapılmasını sağlamıştır. Hine'in fotoğrafları ise Ellis Adası'ndaki göçmenler üzerinedir. Kendisini bu alanda önemli bir yere konumlandıran işi ise çocuk işçiler üzerine yaptığı çalışmalardır. Hine tüm Amerika'yı dolaşarak çocuk işçileri fotoğraflamış, ağırlıklı olarak 10-12 yaşlarındaki çocuklardan oluşan bu işçiler ile ilgili kapsamlı bir rapor hazırlamış ve yaptığı çalışma ile büyük ses getirmiş, çeşitli diğer etkenlerin de etkisiyle 1916 yılında Amerikan Kongresi tarafından çocukların çalıştırılması yasaklanmıştır.

Fotoğraf 14- Lewis Hine, 1910

Sosyal belgeci fotoğraf eğilimindeki önemli oluşumlardan biri de FSA (Farm Security Administration) yani Çiftlik Güvenliği Kuruluşu'dur. Büyük Buhran'dan en çok

etkilenen kesim Amerika'daki kırsal kesim olmuştur. Çiftçiler ve mevsimlik işçilerin düştüğü zor durum bu oluşumun görevlendirdiği fotoğrafçılar tarafından belgelenmiştir. 1935-1944 yıllarında yapılan bu çalışma kapsamında 250 bin fotoğraf çekilmiştir.

Önemli eğilimlerden bir tanesi de saf, yalın (pure) fotoğraf akımıdır. Piktoryalizmin ardından gelişen akım, Alfred Stieglitz, Paul Strand, Edward Weston, Albert Renger Patzsch gibi önemli isimler önderliğinde gelişmiştir. Bu isimlerin dahil olduğu bir grup olan Photo-Secession grubu ve bu fotoğraf anlayışı kapsamında, o güne kadar eşine rastlanmamış dramatik ışığa sahip manzara fotoğraflarından, mekanik aygıtlara, bitkilerden diğer doğal yapılara kadar farklı skalada birçok şeyin fotoğrafı çekilmiştir. Fotoğraflara ne çekim ne de baskı anında herhangi bir müdahale yapılmamış, yalnızca fotografik malzemelerin özelliklerinden yararlanılmıştır. (Özdemir, 1996: 44-45)

Anlatı bakımından fotoğraf alanında bunlar olurken teknik anlamda da gelişmeler devam etmiştir. 20. yüzyıla gelindiğinde film teknolojisi gelişmiş, renkli filmler ortaya çıkmış ve bugün hala en popüler format olan 35mm piyasada başarı sağlamıştır. 24x36mm ebatlarında film kullanan Leica fotoğraf makinelerinin prototipini 1913 yılında geliştiren Oscar Barnack, 1924 yılında satışa sunulan bu makineler ile kült bir format yaratmıştır. 1920'de Rollei firması tarafından prototipi üretilen TLR fotoğraf makineleri 1929 yılında satışa sunulmuştur. 1936 yılına gelindiğinde Kodak firmasının ürettiği Kodachrome olarak bilinen ilk dia pozitif film satışa sunulmuştur. Analog fotoğraf alanında bunlar olurken sayısal fotoğraf üretimi üzerine de çalışılmaya başlanmıştır. 1957 yılında, bilinen ilk dijital fotoğraf Russell Kirsch tarafından üretilmiştir. İlk bağımsız (taşınabilir) dijital fotoğraf makinesi 1975 yılında Eastman Kodak'tan Steven Sasson tarafından yaratılmıştır.

Fotoğraf alanındaki teknik gelişmelerin yanında basın ve sanat alanında da gelişmeler olmuştur. Örneğin, 1936 yılında Life dergisi kurulmuştur. Life, haftalık bir foto jurnalizm dergisi olmakla birlikte bu alandaki kült örnekleri yayınlamış, bünyesinde birçok önemli fotoğrafçıyı barındıran bir yayın olmuştur. Aynı dönemde Photo-Secession grubundan bildiğimiz, Alfred Stieglitz Galerisi 291 isimli sanat galerisini açmıştır. "Photo-

Secession grubunun küçük galerisi” olarak da bilinen galeri aktif olduğu 12 yıl süresince fotoğrafın sanat alanına ve camiasına entegrasyonunu sağlamıştır. Yine aynı gruptan bildiğimiz Edward Weston, 1932 yılında Ansel Adams ve Willard Van Dyke ile birlikte “f/64” grubunu kurmuştur. Bu grubun anlayışında üretilen fotoğraflar en kısık diyaframda, alan derinliği olmadan çekilmiş ve yüksek keskinlikte üretilmiş fotoğraflardır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında 1947 yılında Robert Capa önderliğinde David "Chim" Seymour, Henri Cartier-Bresson, George Rodger, William Vandivert, Rita Vandivert ve Maria Eisner tarafından Magnum Fotoğraf Ajansı kurulmuştur. Magnum, tamamen üyelerin sahip olduğu ve yönettiği ilk fotoğraf kooperatiflerinden biridir. Üyeler, tüm telif haklarını kendi eserlerinde saklayan fotoğrafçılar için destek rolü üstlenmektedir. Magnum ajansı, 20. yüzyılın birçok tarihi olayını kaydeden dünyanın dört bir yanından foto muhabirlerini bünyesine dahil etmiştir. Ajansın arşivi aile hayatı, uyuşturucu , din , savaş , yoksulluk , kıtlık , suç , hükümet ve ünlüleri gösteren fotoğrafları içermekte ve günümüzde bile etkinliğini, önemini sürdürmektedir.

Fotoğraf 15- Ansel Adams, Yosemite Milli Parkı, 1934

Günümüzde fotoğraf, teknolojinin yardımıyla üretimi kolaylaşmış ve çeşitlenmiş biçime gelmiştir. Sosyal medya, video ve internet cihazlarının kullanımının

yaygınlaşmasıyla insanlara ulaşımında ve algılanmasında geçmişte yarattığı etkileri yaratmasa da hala önem arz eden bir medya tipidir. Çağdaş sanatta bizzat bu alanda çok sayıda üretim yapılırken, diğer sanat üretimlerinin de kaynağını oluşturur duruma gelmiştir. Kimyasal yöntemlerle üretim artık tercih veya fantezi konumuna gelmiş, ana üretim sayısal alanda sürmektedir. 19. yüzyılın en önemli icatlarından olan fotoğraf, dünya tarihinde, çeşitli alanlarda bu denli kalıcı etki bırakan sayılı icatlardandır.

2.2. 20. Yüzyılda Kent Fotoğrafı

Fotoğraf tarihi boyunca kentler ve binalar, toplumların mimariye duyduğu önemi ve onların kültürel değerini yansıtacak şekilde fotoğrafa konu olan öğeler olmuştur. İlk üretilen fotoğraftan itibaren fotoğraf ve kent ikilisi bir şekilde hep yakın ilişki içinde yer almıştır. İlk fotoğrafın haricinde erken dönemdeki mimari fotoğraf örneklerinden biri olarak Henry Fox Talbot'un 1835 yılında Lacock Manastırı'nda çektiği fotoğraflar sayılabilir. 19. yüzyılda üretilmeye başlanan kent fotoğrafları, anlayış olarak ağırlıklı biçimde sokak ve yapı belgelemelerinden oluşmaktadır. Çünkü icatların yoğunlukta olduğu bu dönemde, yeni inşa materyalleri ve metotları ortaya çıkmış, Delamotte, Marville, Baldus, Collard, Bisson kardeşler, Delmaet, Durandelle gibi isimler bu değişime kayıtsız kalmamışlardır. (Frizot, 1998: 198) Bu döneme ait kent fotoğraflarında öne çıkan isimlerin başında Charles Marville gelmektedir. Kendisi, Paris'in Haussmann önderliğindeki köklü değişiminden önce var olan dar sokaklarını arşınlamış ve birçok fotoğraf üretmiştir. Bunları yaparkenki amaçlarından bir tanesi de değişimden “önce-sonra” karşılaştırmasına olanak sağlamaktır.

20. yüzyılda teknik olanakların da değişmesiyle kent fotoğrafı gerek sanat akımları etkisi gerekse bu alana özel teknikler ışığında gelişerek devam etmiştir. Bu dönemde yalnızca mimari fotoğraf çeken kişiler ve bunları yayınlayan mecralar bile ortaya çıkmış, çeşitli yeni anlayışlarla kent fotoğrafları zenginleşmiştir. Bu yüzyılda, kent fotoğrafına etki eden teknik gelişmelerin başında perspektif kaybını önleyecek kamera teknolojilerinin gelişimi sayılmaktadır. Geçmişte körüklü makineler ile perspektif düzeltilmesi sağlanarak üretilen fotoğraflar, tilt-shift lenslerin çıkmasıyla daha kolay ve hızlı üretilebilir hale gelmiştir. Kamera ve film teknolojisindeki diğer gelişmelerle ise

kent fotoğrafları üzerinde alternatif denemeler yapılmasına müsaade etmiş, yeni anlatım tarzları ortaya çıkmıştır. Bu dönemde kent fotoğrafı bağlamında önem arz eden bazı akım, anlayış, ekol ve/veya isimler şöyle sıralanabilir:

2.2.1. Eugène Atget

1857 doğumlu Fransız sanatçı ağırlıklı olarak etkin olduğu fotoğraf alanının yanında oyunculukla da ilgilenmiştir. Geçirdiği bir enfeksiyon sonucunda oyunculuk kariyerini noktalayan Atget, 1890 yılında Paris’e dönerek fotoğrafçılığa başlamıştır. Bu dönem fotoğraf için hem ticari hem de amatör anlamda büyüdüğü bir dönemdir. İlk dönemlerinde diğer sanatçılara işlerinde kullanmaları adına manzara, çiçek ve bitki fotoğrafları satmış, sonraları hayatının sonuna kadar yapacağı iş olan Paris sokaklarını fotoğraflamaya başlamıştır.

18x24cm ölçülerindeki büyük format makinesiyle kaydettiği fotoğrafları gerek enstantane sürelerinin uzunluğu gerekse yumuşak odak sebebiyle hiçbir hareketli ögeyi kaydetmemiş, bu durum Paris sokaklarının bomboşmuş gibi görünmesine yol açmış, dolayısıyla sürreal bir etki bırakmıştır. O dönemde kent fotoğrafında bu etki bir ilk olmuştur. Köklü değişiminden sonra Paris kenti için büyük bir görsel arşiv yaratmıştır.

Atget'in fotoğrafları 1920'lerde Man Ray , André Derain , Henri Matisse ve Picasso gibi sanatçıların dikkatini çekmiştir. Man Ray Atget'in birkaç fotoğrafını satın almakla kalmamış, aynı zamanda “Tutulma Sırasında” isimli fotoğrafını sürrealist dergisi La Révolution Surréaliste'nin kapağında kullanmıştır. Atget'in 1927'deki ölümünden sonra geriye kalan arşivi Julien Levy'in maddi desteğiyle Berenice Abbott tarafından satın alınmış ve Paris enstitüsüne 2000 negatif bağışlanmıştır. 20. yüzyıl başlarının Paris'i, tıpkı 1850'lerde burada çok sayıda fotoğraf üreten Charles Marville gibi Atget'in fotoğraflarıyla hatırlanmaktadır.

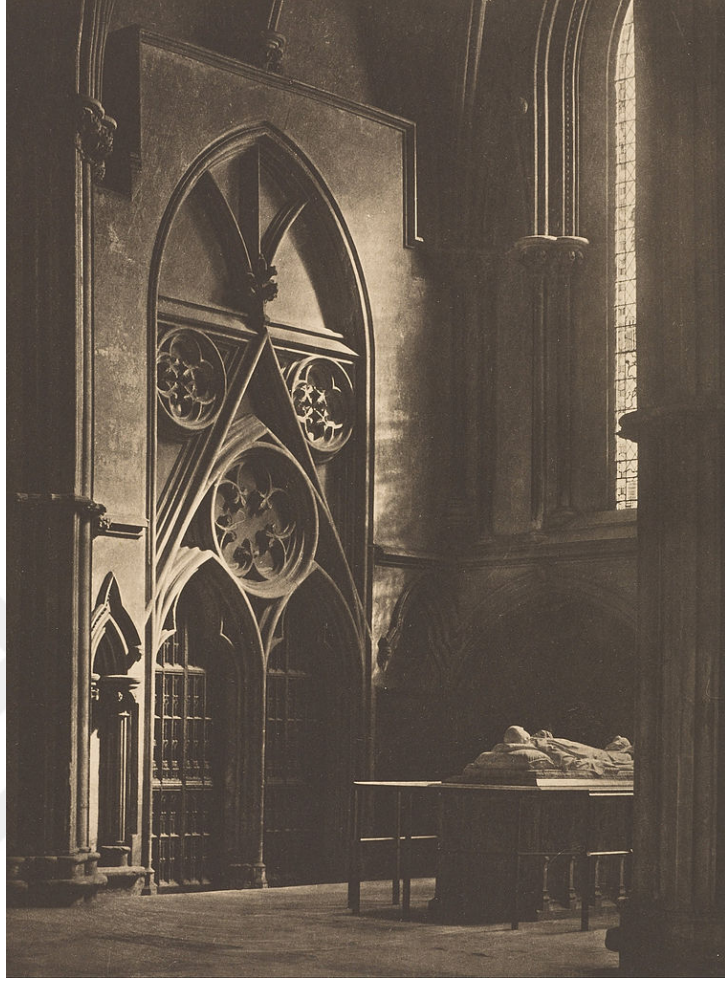

Fotoğraf 16- Eugène Atget, The Panthéon, 1924

2.2.2. Fredirick Evans

1853 Londra doğumlu İngiliz fotoğrafçı Evans, İngiliz ve Fransız katedrallerini fotoğraflamış, bu yapılarla ilgili görüntülerle özdeşleşmiştir. Platin baskı tekniği ile fotoğraf üretmiştir. Bu teknikle çektiği fotoğraflar geniş ton aralığına sahip, ışık kontrolü başarılı, basıldığı materyal itibariyle parlak olmayan ve bozulmalara karşı daha korunaklı fotoğraflar olmuştur. Çektiği mimari konularla da bütünlük sağlamıştır. Ancak fotoğrafa başladığı günden itibaren artan platin maliyeti, fotoğraflarının devamını sağlamak adına kendin finanse etmekte zorlanmış ve 1915 yılında fotoğraf çekmeyi bırakmıştır.

Mükemmel fotoğrafa ve geniş tonal aralığa ulaşma çabasında olan Evans, buna uygun mekan olarak katedralleri seçmiştir. Mükemmeliyetçiliği, çalışma ve sergileme stili uluslararası alanda saygı uyandırmıştır.

Fotoğraf 17- Fredirick Evans, “In Sure and Certain Hope”, 1904

2.2.3. Konstrüktivizm

Konstrüktivizm, 1913 yılında Vladimir Tatlin tarafından Rusya’da ortaya çıkan bir sanat ve mimari akımıdır. Anlayış olarak doğduğu yüzyılın getirileri olan mekanik nesneler ve yapıları soyut biçimde ele almışlardır. Akıma göre sanat, modern, endüstriyel dünyayı yansıtmalıdır. Konstrüktivistler kompozisyon olarak sanatsal kaygılar yerine konstrüksiyonlar ve yapılarla ilgilenmişler, geometrik formlar üzerine yoğunlaşmışlardır. Resimden afişlere, tekstilden grafik tasarıma kadar hemen her şeyi pergel ve cetvel gibi araçlarla çizilebilecek şekillerden görsel bir dil yaratmışlardır. 20. yüzyılın modern sanat akımları üzerinde (örneğin Bauhaus ekolü, De Stijl akımı) oldukça etkili olmuştur. Mimari, fotoğraf, heykel, grafik tasarım, endüstriyel tasarım, tiyatro, dans, moda gibi

birçok alanda etkisi yaygın olsa da etki hedefleri sanat dünyasının ötesine geçmiştir. Akım çerçevesinde üretim yapan sanatçı, dünyanın değişimine katkı sağlamak adına adeta bir mühendis haline gelmektedir.

Bu akımda öne çıkan fotoğrafçılar Alexander Rodchenko, Boris Ignatovich ve El Lissitzky olarak sıralanabilir. Konstrüktivist sanat etkisinde olan diğer dallar gibi fotoğraf da moderniteye bağlı kalmakla birlikte soyutlamalara odaklanmıştır. Birçok deneysel ve geometrik yaklaşımlara rastlanmaktadır. Duygusallıktan öte, objektiviteye ve formlara odaklanılmaktadır. Daha çok minaimal, temel ve basit öğelerden oluşan fotoğraflar adeta akımın bir imzasıdır. Kent fotoğrafına yeni bir soluk getiren bu tarzın günümüz fotoğrafında hala etkisini sürdürdüğü söylenebilir.

2.2.3.1. Alexander Rodchenko

Rodchenko, 1891 yılında, babasının ölümünden sonra Kazan'a taşınan işçi sınıfı bir ailede St. Petersburg'da doğmuştur. Fotomontaj ve fotoğrafçılığa geçmeden önce ressam ve grafik tasarımcı olarak çalışmıştır. 1914'ten sonra, Moskova'daki Stroganov Enstitüsü'nde sanat eğitime devam etmiş, 1915'te Kazimir Malevich'in Süprematizminden etkilenen ilk soyut çizimlerini yaratmıştır. Ertesi yıl Vladimir Tatlin tarafından düzenlenen "The Store" sergisine katılmış ve işleri ses getirmiştir. 1923'ten 1928'e kadar Konstrüktivist sanatçıların yayınları olan LEF ve Novy LEF'in tasarımı ve fotoğrafları konusunda Mayakovsky ile çalışmış, fotoğraflarının çoğu, bu ve diğer dergiler için kapak olarak gösterilmiş veya kullanılmıştır. Fotoğraflarında, gereksiz detayları ortadan kaldırıp dinamik diyagonal kompozisyonu vurgulamıştır.

Fotoğraf 18- Alexander Rodchenko, 1928

2.2.3.2. Boris Ignatovich

Asıl adı Boris Vsevolodovich Ignatovich olan Rus Konstrüktivist fotoğrafçı, 1920'lerde ve 1930'larda Sovyet fotoğrafçılığının öncüsü, ulusal foto muhabirliğinin kurucusu, bu radikal zamanın en önemli sanatçılarından ve cüretkar "formalistlerinden" biri olmuştur. 1923'te ilk fotoğraf raporunu yazan Ignatovich, ilk sergisine 1926'da katılmıştır. Foto muhabirliğinin yanında Konstrüktivist anlayışta çektiği fotoğraflarla döneminden farklı bir vizyona sahip olduğunu kanıtlamış, yaptığı işlerle dikkat çekmiştir.

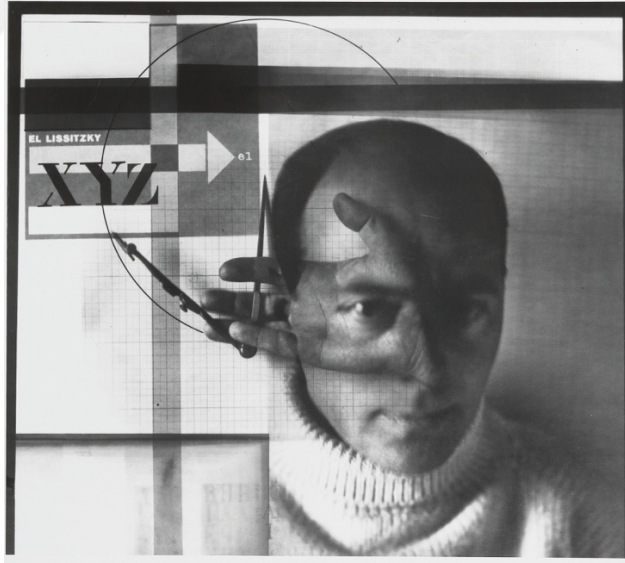

Fotoğraf 19- Boris Ignatovich, Hermitage, 1930

2.2.3.3. El Lissitzky

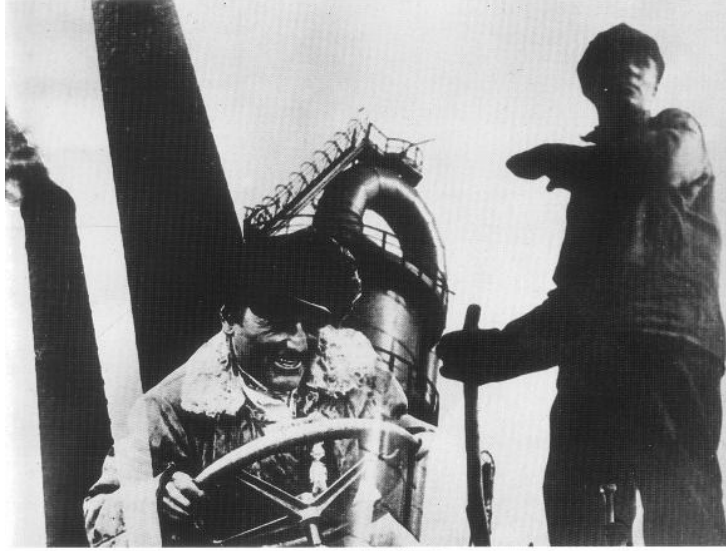
Lazar Markovich Lissitzky, Rus sanatçı, tasarımcı, fotoğrafçı, tipograf, ve mimardır. Akıl hocası Kazimir Malevich ile Suprematizm'in² geliştirilmesine yardımcı olmuş, Sovyetler Birliği için sayısız sergi ve propaganda çalışması tasarlamış ve Rus avangardının önemli bir figürü olmuştur. Çalışmaları Bauhaus'u ve Konstrüktivizm akımını büyük ölçüde etkilemiştir. 20. yüzyıl grafik tasarımına hükmetmeye devam edecek üretim teknikleri ve üslup araçlarını denemiş, fotoğraf alanında alternatif bir tarz yakalamıştır.

Fotoğraf üzerine yaptığı çalışmalar tek bir tarza bağlı kalmamış oldukça çeşitli alanlara yayılmıştır. Yalnızca Konstrüktivist tarzda kent fotoğrafları çekmemiş, çoklu pozlama tekniği uyguladığı ve grafik tekniklerinden yararlandığı fotoğraflar üretmiştir. El Lissitzky bu alanda bir avangart haline gelmiştir.

Fotoğraf 20- El Lissitzky, “The Constructor”, Otoportre, 1924

² Suprematizm: Sınırlı bir renk aralığında boyanmış daireler, kareler, çizgiler ve dikdörtgenler gibi temel geometrik formlara odaklanan bir sanat hareketidir.

Fotoğraf 21- El Lissitzky, Baca ve İşçiler, Çoklu Pozlama, 1930

2.2.4. Yeni Nesnellik

Yeni nesnellik akımı, Alman sanatında, 1920'lerde ekspresyonizme karşı tepki olarak ortaya çıkmış bir sanat akımıdır. Weimar Cumhuriyeti'nde ortaya çıkmıştır. Post-ekspresyonizm olarak da adlandırılan, Max Beckmann, Otto Dix, George Grosz, Christian Schad ve Jeanne Mammen gibi sanatçıları bünyesinde barındıran bu akım ekspresyonistlerin kendi içine dönük ve romantik anlayışlarını reddetmiş, duygusal olmayan gerçekliğe dönüş ve nesnel dünyaya odaklanmayı ilke edinmiştir. Politik eleştirilere yoğunlaşmış, dönemin iktidarını sarsacak işlere imza atmıştır.

Fotoğraf alanında bu akıma bağlı iki önemli isim yer almaktadır: Albert Renger-Patzsch ve August Sander. Bu noktada Sander'i kent fotoğraflarından ayrı tutmak gerekir. Kendisi Almanya'nın en önemli portre ve belgesel fotoğrafçılarından. Birçok tipoloji çalışması yapmış, Nazi rejiminin "arı ırk" anlayışına ters düşecek bireyleri (cüceler, fiziksel ve zihinsel engelliler vb.) fotoğraflamıştır. Yaptığı çalışmalar iktidar tarafından yasaklanmaya çalışılmıştır. Bir döneme damgasını vuran işlere imza atan Sander, o döneme ait önemli görüntüleri günümüze taşımış, dönemin anlaşılmasına yardımcı olmuştur.

Yeni nesnellik akımının kent fotoğrafı anlayışı Konstrüktivizm akımının anlayışıyla paralellik içindedir. Dramatik anlatımdan kaçınılmış, formlar, lekeler, ritim ve nesnel anlatım tercih edilmiştir.

2.2.4.1. Albert Renger-Patzsch

Renger-Patzsch 1897'de Würzburg'da doğmuş, 12 yaşında fotoğraf çekmeye başlamıştır. 1. Dünya Savaşı'nda askerlik yaptıktan sonra Chicago Tribune gazetesinde basın fotoğrafçısı olarak çalışmıştır. İlk sergisini 1927 yılında açmış, 1928 yılında Dünya Güzeldir isimli fotoğraf kitabını yayınlamıştır. Bu kitap Weimar Cumhuriyeti'nde yayınlanan en önemli fotoğraf kitaplarından biri sayılırken Yeni Nesnellik akımı fotoğrafının ikonik bir örneği kabul edilmektedir. Çektiği kent fotoğrafları, dönemin yapılarına farklı bir bakış açısı getirmiştir. Genellikle difüze ışıktaki çektiği fotoğrafta, kentin tüm detaylarını ortaya koymuş ve diyagonal formlara dikkat çekmiştir.

Fotoğraf 22- Albert Renger-Patzsch, Kauper, Hochofenwerk, 1927

2.2.5. Bauhaus

Bauhaus okulu, 1919 yılında Walter Gropius tarafından Weimar’da kurulmuş, bünyesinde birçok sanat dalını barındıran bir mimarlık ve güzel sanatlar okuludur. Gropius bir mimar olmasına rağmen başlangıçta Bauhaus okulunda bir mimarlık bölümü yer almamıştır. Kendisi, mimarlık ve tüm sanat dallarının bir araya gelirken zanaati de öğrenerek yapılan işlere katıldığı bütün bir eğitimi hedeflemiştir. Başka bir deyişle okul, uygulamalı sanatlar ile el emeği arasında yüzyıllardır varolan bağın modern dünyadaki karşılığını aramıştır. Ekol bu amaçla yola çıkıp, sonralarda modern tasarım, mimarlık ve sanat eğitiminde etkili akımlardan biri haline gelmiştir.

“Gerek piyasada fotoğrafçılığın yaygın kullanıma ulaşması, gerek bu teknolojik imge üretme biçiminin Bauhaus'un sanat ve endüstriyi birleştirme felsefesine uyması ve Moholy-Nagy'nin fotoğrafçılığa olan yakın ilgisi nedeniyle fotoğrafçılık, Bauhaus ‘müfredatında’ önemli bir yer kazanmış ve bir de fotoğraf atölyesi kurulmuştu.” (Özdemir, 1996: 114)

Fotoğraf anlayışı anlamında ağırlı olarak tonlar, doluluk-boşluk, çizgiler, formlar üzerine bir anlatı geliştirmişlerdir. Bu eğilimle, anlayışları Konstrüktivizmle benzerlik göstermiştir.

2.2.5.1. Laszlo Moholy-Nagy

1895 Macaristan doğumlu Nagy, resim, fotoğraf, kolaj, heykel, tiyatro ve yazarlık alanlarında etkin biçimde işler üretmiş bir sanatçıdır. Konstrüktivizmden oldukça etkilenmiş, bu etkisi Bauhaus okulundaki sanat dallarında da kendini göstermiştir. Nagy, teleskop, mikroskop, radyografi gibi bilimsel ekipmanların sanat yapımında kullanılmasını öneren ilk sanatçıdır.

Başlıca odak noktalarından biri fotoğraf olmuş, fotoğraf makinesiyle dış dünyayı algılamada insan gözünün göremediği bir etkiyi yaratmak adına yepyeni bir yol yaratabilmiştir. Kent fotoğrafı örneklerinde yüksekte, üst bakış açısıyla ve çoklu pozlama tekniği ile çektiği fotoğraflar dönemin anlayışına bir yenilik getirmiştir.

“Moholy-Nagy fotoğrafçılığın, zamanındaki bütün kullanım alanlarını içeren kapsamlı bir tanımını yapmıştır. O'nun bugün de geçerliliğini yitirmemiş olan bu ünlü "Fotoğrafik Görüşün Sekiz Varyasyonu" listesi, bir eğitici olarak yaptığı çalışmaların bir özeti niteliği taşır. Moholy-Nagy'nin "Fotoğrafik Görüşleri" şöyle açıklanabilir:

1. Soyut Görme: Duyarkata ışık vererek, salt ışığın oluşturduğu biçimlerin saptanması. Bu renkli ve siyah-beyaz fotogramlar da olabilir.

2. Tam Görme: Bir tür habercilik gibi, nesnelerin görüntülerini oldukları gibi belgeleme.

3. Çabuk Görme: "Enstantene" veya "an"ı yakalamak gibi hareketli nesnelerin yüksek enstantene ile durdurulması.

4. Yavaş Görme: Düşük enstantene ile hareketli nesnelerin yer değiştirmeleri olayının zaman içinde saptanması.

5. Arttırılmış Görme:

a) Mikro fotoğrafçılık

b) Filtreler veya başka yöntemlerle gözle görülmeyenlerin saptanması. Sis altındaki veya karanlıkta kalan uzak yerlerin infrared film ve ışık kullanarak çekimlerinin yapılması gibi.

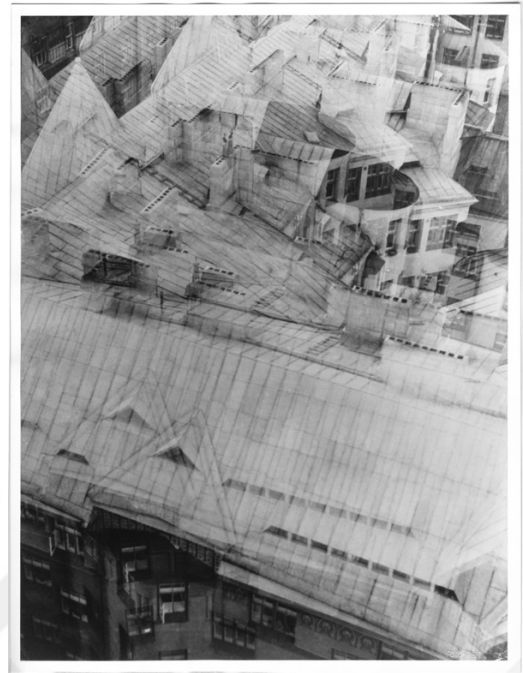
6. Delici Görme: Röntgen, kızılötesi ve X ışınları ile görüntünün saptanması.

7. Aynı Anda (Farklı Şeyleri) Görme: Üstüste farklı görüntüleri pozlama. Bu bir çeşit otomatik fotomontajdır.

8. Bozulmuş Görme: Çekim sırasında prizmalar veya aynalar kullanarak ya da karanlık odada negatife veya kağıda fiziksel ve kimyasal müdahaleler yaparak görüntü saptama.” (Özdemir, 1996:115-116)

Fotoğraf 23- Laszlo Moholy-Nagy, Berlin Radyo Kulesi, 1928

Fotoğraf 24- Laszlo Moholy-Nagy, Helsinki, Çoklu Pozlama, 1931

2.2.6. Düsseldorf Fotoğraf Okulu

“Kunstakademie Düsseldorf” adıyla da bilinen Almanya’nın Düsseldorf şehrinde kurulmuş bir sanat akademisidir. Akademiye katılan ünlü sanatçılar arasında Joseph Beuys, Gerhard Richter, Gotthard Graubner, Ruth Rogers-Altmann, Sigmar Polke, Anselm Kiefer ve fotoğrafçılar arasında Bernd & Hilla Becher, Thomas Ruff, Thomas Demand, Thomas Struth, Andreas Gursky, Paul Wunderlich ve Candida Höfer sayılabilir.

Fotoğraf anlayışı olarak belgesel, tipolojiler, kent fotoğrafları (cityscape), manzara fotoğrafları (landscape) ve iç mekan mimari fotoğraf üzerine yönelmişlerdir. Kent kavramını her dönem yeniden ele almış ve çeşitlendirmişlerdir. Günümüzde hala etkinliğini sürdüren okul, dijital medya dönemine uyum sağlamış ve bu alanda eğitimi yenilemiştir.

2.2.6.1. Bernhard and Hilla Becher

Bernhard “Brend” Becher (1931-2007) ve Hilla Becher (1934-2015) Alman kavramsal sanatçılar beraber çalışmış ve birçok iş üretmişlerdir. Düsseldorf okulu fotoğraf hocalarından olan çift, fotoğraf alanında bugüne damga vuran isimlerin hocalığını yapmıştır. Onları esas tanınır yapan işleri endüstriyel binalar üzerine yaptıkları tipoloji çalışmaları ve fotoğraf serileridir.

1959 yılında, artık işlevini yitiren Alman endüstriyel mimarisini fotoğraflamak ve belgelendirmek adına başladıkları çalışma, Ruhr Vadisi’nde kıvılcımlanmıştır. Binaların tasarlandığı benzer şekillerden etkilenmişlerdir. Su depoları, soğutma kuleleri, gaz ve kömür depoları, petrol rafinerileri, ahırlar gibi çeşitli yapıların paylaştığı geometrik nitelikleri fark etmiş ve bu mimarilerin arasındaki ilişkiyi daha çarpıcı şekilde göz önüne sermek adına çalışmalarını tipolojik olarak sürdürmüşlerdir. Teknik olarak 20x25cm büyük formatta çektikleri bu seriyi üretirken sert ışık ve gölgeler kaçınmak adına bulutlu günlerde, sabah erken saatlerde çekimleri gerçekleştirmişlerdir. Gümüş jelatin baskı tekniğiyle yarattıkları fotoğrafları konularına göre 6, 9, 15 veya 21’li ızgaralar şeklinde ayırmışlardır.

Fotoğraf 25- Bernhard-Hilla Becher, Ahırlar, 1959-1973

2.2.6.2. Thomas Struth

1954 doğumlu Alman fotoğrafçı Struth, müze fotoğrafları, aile portreleri ve Düsseldorf ile New York kentlerinin siyah beyaz fotoğrafları ile tanınmıştır. 1973-80 yılları arasında Düsseldorf Akademisi'nde eğitim almıştır. 1976 yılında Becher'lerin fotoğraf sınıfına girmiş ve eğitimini burada tamamlamıştır.

Kent fotoğraflarında yoğun bir merkezi simetri mantığı izlemiştir. Perspektif algısını etkin biçimde kullanarak New York ve Düsseldorf'un ıssız sokaklarını fotoğrafladığı serisi 49 fotoğraftan oluşmuş ve tıpkı Becher'ler gibi ızgara mantığında sergilenmiştir. Güçlü kontrastlardan kaçınmış, difüze ışıkla (bulutu havalarda) fotoğraf üretmiştir.

Fotoğraf 26- Thomas Struth, New York, 1978

Fotoğraf 27- Thomas Struth, Düsseldorf, 1978

2.2.6.3. Andreas Gursky

1955 doğumlu Alman fotoğrafçı 20. yüzyılın en çok konuşulan fotoğrafçılarından biri olmuştur. Düsseldorf Akademisi'nde profesör olan Gursky, büyük format, renkli, üst bakış açılı manzara ve kent fotoğraflarıyla tanınmaktadır. Her fotoğrafının çok yüksek meblalara satılması sebebiyle ünü daha da artmıştır.³

Akademide tıpkı Thomas Struth gibi Gursky de Becher'lerin öğrencisi olmuştur. Onların eğitim programında fotoğrafı öğrenmiş, asistanlık yapmıştır. Fotoğraflarında katmanlı bir yapı kullanırken son dönem işlerinde oldukça fazla dijital müdahalede bulunmaktadır. Kamera açısı olarak insanın normalde göremeyeceği üst bakış açıları kullanmakta bu da fotoğraflarının aurasına katkıda bulunmaktadır. Yığılma ve sıkışmışlık etkisinin hakim olduğu fotoğrafları çok büyük baskılarla sergilemektedir. Aynı etkiyle çektiği kent fotoğrafları, alışlagelmiş kent belgelerinden farklı bir konumdadır. Bu sebeplerle 20. yüzyıl kent fotoğrafını yeniden ele alarak onu şekillendirmiş, yorumlamıştır.

Fotoğraf 28- Andreas Gursky, Paris, Montparnasse, 1993

³ Dünyanın en pahalı 25 fotoğrafı arasında 8 fotoğrafı vardır. En pahalı fotoğraf da "Rhein II" isimli fotoğrafı olup 2011 yılında 4,3 milyon dolara satılmıştır.

3. BÖLÜM

KOMPOZİT FOTOĞRAF

Kompozit veya bileşik fotoğraf, birden fazla fotoğrafın karanlık odada, fotoğraf makinesi üzerinde veya dijital ortamda bir araya getirilip tek bir yapı olarak ortaya konduğu, bu farklı parçaların bir aradayken birbirlerini tamamlayarak bütünleşik bir yapı meydana getirdiği fotoğraf türüdür. Kompozit fotoğrafın birçok alt dalı olmakla birlikte yaygın olan ana tekniği “çoklu pozlama”dır. Fotoğrafın dünyaya tanıtımından oldukça kısa bir süre sonra bu yeni icadın sınırları zorlanmaya başlanmış, yeni denemeler ve teknik gelişimlerle farklı anlayışta fotoğraflar üretilmeye başlanmıştır. (Sezer, 2018) Kompozit fotoğraf denemeleri de bu dönemde ortaya çıkmıştır.

3.1. Tarihte Kompozit Fotoğraf

Kompozit fotoğraf veya çoklu pozlama tekniği, günümüzdeki fotoğraf üretim imkanları çerçevesinde bakıldığında ne kadar yakın tarihe özgü bir üretim tarzı gibi algılsa da aslında fotoğrafın ilk dönemlerinden beri uygulanan bir tekniktir. Alternatif bir fotografik ifade biçimi olarak ele alınması gereken bu teknik 19. yüzyıldan günümüze teknolojinin ve olanakların çoğalmasıyla çok farklı formlarda karşımıza çıkmaktadır.

3.1.1. 19. Yüzyılda Kompozit Fotoğraf

Kompozit fotoğraf tekniğini ilk uygulayan isim Oscar Gustave Rejlander (1813-1875) olmuştur. Sanatçı, heykel ve resim üzerine eğitim almasına rağmen fotoğraf ile anılmaktadır. 1853 yılında fotoğrafla ilgilenmeye başladıktan sonra daima farklı teknikler üzerine çalışmış, deneyselliği ön planda tutmuştur. Tarihin ilk fotomontajı olarak da geçen 1857 yılında ürettiği eseri “Two Ways of Life”, 6 hafta süren bir çalışmayla 30’dan fazla kompozisyon fotoğraflanarak üst üste baskılanmış ve tek bir fotoğraf halini alarak ortaya çıkmıştır. (Frizot, 1998: 188) Victoria dönemi sanatında idealize edilmiş biçimleri ve anlayışı ortaya koyduğu eserinde kullandığı çıplaklık, sergilendiği bazı müzelerde sakıncalı bulunmuş ve fotoğraf teşhir edilirken çıplak kadınların olduğu kısmın üzeri bir perde ile örtülmüştür. (Özdemir, 1996: 44) Bu da aynı zamanda fotoğrafın, tarihin ilk sansürlenmiş fotoğrafı olmasına neden olmuştur.

Fotoğraf 29- Oscar Gustave Rejlander, Two Ways of Life, 1857

Alfonso Disdéri (1819-1889), fotoğraf kariyerine Daguerreotype ile başlayıp “Carte de Visite” yöntemiyle ün kazanan Fransız fotoğrafçıdır. 1854 yılında tek bir kağıda 10 adet fotoğraf basma sisteminin patentini almış ve ardından üretimlerine başlamıştır. 6x9cm olan bu kartlar, kendisinin geliştirdiği, stereoskopik kameralardan ilham almış 4 lensli bir fotoğraf makinesiyle çok sayıda fotoğrafın çekilip tek bir yüzeyde bir araya getirilmesiyle üretilmiştir. 1863 yılına gelindiğinde “Mosaik” yöntemini geliştiren Disdéri, bu yöntemini görüntüleri toparlayıp, biçim verip, bir yüzeye yapıştırıp tekrar fotoğrafını çekerek oluşturmuştur. Mozaik kartlar en az 20, en çok 1000 fotoğrafın bir araya getirilebildiği bir yöntem olmuştur. (Sezer, 2018) Disdéri bu yöntemi kullanarak Paris Opera sanatçılarını, tiyatrocuları, askerleri vb. birçok grubu fotoğraflayarak büyük bir başarı kazanmıştır. (Frizot, 1998: 112)

Fotorğraf 30- Alfonso Disdéri, Famous Frenchmen, 1864

Fotoğraf 31- Alfonso Disdéri, Legs at the Opera, 1864

Henry Peach Robinson (1830-1901), kompozit fotoğraflarıyla tanınan İngiliz fotoğrafçıdır. 1856'da Rejlander ile birlikte Birmingham Fotoğraf Derneği'ni kurmuşlardır. Tekniği Rejlander ile paralellik göstermektedir, zira uzun yıllar birlikte çalışmışlardır. 1858 yılında yılında 6 farklı negatifin birleşimiyle ürettiği “Fading Away” fotoğrafıyla bu alanda ün kazanmış çalışmalarını yine bu alanda sürdürmüştür. Ancak 1864 yılında toksik fotoğraf kimyasallarına maruz kalmasından dolayı stüdyosundan vazgeçmek zorunda kalmış, bu sebeple kompozit fotoğraf üretim yöntemini karanlık oda yaratımından ziyade baskılanmış fotoğrafları “kes-yapıştır” yöntemiyle yaratıp tekrar fotoğraflarını çekmeye dönüştürmüştür. (Frizot, 1998: 191)

Fotoğraf 32- Henry Peach Robinson, Fading Away, 1858

Sir Francis Galton (1822-1911) önemli bir İngiliz bilim insanıdır. Fotoğraf, coğrafya, istatistik, sosyoloji, psikoloji, meteoroloji, tropik kaşif, antropoloji, genetik ve kriminoloji üzerine çalışmalar yapmıştır. 340'tan fazla kitap ve makale üretmiştir. (www.galton.org) Charles Darwin'in kuzeni olan Galton, 1877 yılında evrim teorisinin etkisiyle insanda kalıtımla geçen özelliklerin, farklı zihinsel yeteneklerin ve kişisel karakterlerin insan yüzünde ve yüzdeki organlardaki izlerini ölçerek bulmaya çalışmıştır. (Sezer, 2018)

“Antropoloji çalışmalarım sırasında yüzlerdeki ortak izleri kaydetmenin yollarını ararken, çalışmalarımın Herbert Spencer'e bahsettim. Çizimleri üst üste getirdikten sonra tek bir çizim almanın yollarını arıyorduk. Mr.Spencer bana çizimleri şeffaf kağıtlara yapmamı ve üst üste tutturmamı önerdi. Bende bunu fotoğrafla yapmayı denedim.Bu fikri geliştirmem de bana stereoskopik görüntüler fikir verdi. Fotoğraf makinesinin arkasına (bakaç) insanları aynı noktadan fotoğraflamamı sağlayacak bir düzenek yerleştirdim. Vizörün önünde onunla aynı genişlikte açıklığı olan bir plaka ilave ettim. Bu açık alanda insanların gözlerinden geçen yatay ve burun üzerinden geçen düşey bir çizgi vardı böylece yüzler cam levhada aynı yerlerde pozlanıyordu. Aynı ışık koşullarında makinadan aynı uzaklıkta çekilen portreler banyo edilip kağıda basılıyordu. Daha sonra bu kağıt baskılar makinadan eşit uzaklıkta sabit bir noktaya monte edilerek tek bir cam levhaya üst üste tekrar fotoğraflanıyordu. Örneğin: bir portrenin doğru basımı 80 saniye sürüyorsa ve biz 8 adet portreyi üst üste pozluyorsak her bir fotoğrafa 10 saniye poz süresi veriyorduk. Elde ettiğimiz görüntülerin kenarları koyu gözler, ağız vb. organlar belirgin diğer tarafları flu oluyordu. Bu portre gerçek değildi ama ortak özellikleri taşıyordu.” (Galton, 1878:97-100)

Galton bu yöntemi kullanarak psikolojik rahatsızlığa sahip olanları, suçluları, engellileri vb. kişileri fotoğraflamış ve onların tipolojilerini ortaya çıkarmıştır. Bunun yaparkenki amacı aynı gruba mensup kişilerin fiziki ortak özelliklerini saptamaya çalışmaktır. Kendisinin bilimsel araştırmalara yönelik yaptığı bu kendine has kompozit fotoğraf tekniği daha sonraları (19. yüzyılda) sanata konu olmuş ve yeniden ele alınmıştır.

Fotoğraf 33- Francis Galton, Yahudi Tipolojisi, 1885

William Henry Pickering (1858-1938) Amerikalı astronomdur. Flagstaff Gözlemevi'nin kurucusudur. Güneş tutulması keşiflerinde öncülük etmiştir. Çalışmalarında fotoğrafı her zaman kullanmıştır. Astronomi araştırmalarının yanı sıra tıpkı Sir Francis Galton gibi Pickering de tipoloji çalışmaları yapmış, kompozit fotoğraf tekniğini kullanmıştır. Sakson, Wend askerleri ve bilim insanlarının portrelerini çekip tek bir tip yaratmıştır.

Fotoğraf 34- W. Henry Pickering, 12 Boston Fizikçisi, 1892

Fotoğrafın erken döneminde birçok anonim fotoğraf ortaya çıkmıştır. Bu anonim eserlerin arasında çoklu pozlamalar da yer almaktadır. “Bernadette Soubirous’un Hayaleti” olarak geçen fotoğraf erken dönem çoklu pozlama örneklerinden biridir. Gümüş levha üzerine 5 farklı negatifin pozlanarak üretildiği kayıtlara geçmiştir.

Fotoğraf 35- Bernadette Soubirous’un Hayaleti – 1890

3.1.2. 20. Yüzyılda Kompozit Fotoğraf

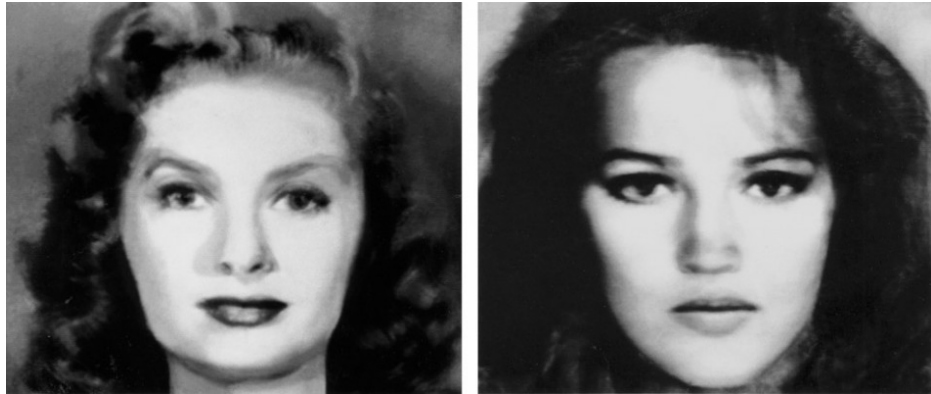
20. yüzyıla gelindiğinde kompozit fotoğraf üretimi yalnızca teknik veya bilimsel araştırmalara yönelik değil, sanatsal eğilim çerçevesinde gerçekleşmeye başlamıştır. Bireysel denemeler hız kazanmış, birçok sanatçı ve tarz ortaya çıkmıştır.

Yva Alias Else Simon bu denemeleri yapanlardan biridir. 1900 yılında Berlin’de doğan Simon, 1925 yılında burada açtığı stüdyodan sonra moda ve portre fotoğrafında popüler hale gelmiştir. Stüdyosunda sürreal çoklu pozlamalar üzerine denemeler yapmıştır. 1938 yılında Yahudi olması sebebiyle stüdyosunu kapatmak zorunda kalmış, 1942 yılında eşiyle beraber tutuklanıp toplama kampına götürülmüş, kısa süre sonra da burada yaşamı sona ermiştir.

Fotoğraf 36- Yva Alias Else Simon, 1933

Galton'un çalışmalarından 1 asır sonra Nancy Burson, aynı tip kompozit fotoğraf yöntemini sanatsal açıdan ele almıştır. 1948 doğumlu Amerikan sanatçı, MIT mühendisi Tom Schneider ile birlikte geliştirdikleri bir bilgisayar yazılımı sayesinde Galton'un yöntemini dijital ortamda uygulamayı başarmıştır. "First and Second Beauty Composites" (1982) isimli işi bu yazılımla geliştirdiği ilk portrelerdir. 1960'lar ve 80'lerin güzellik algısını ortaya koyduğu bu eser kompozit fotoğraf anlamında önem taşıyan bir iştir.

Fotoğraf 37- Nancy Burson, First and Second Beauty Composites, 1982

Düsseldorf Akademisi'nde Becher'lerin öğrencisi olan Thomas Ruff (1958), fotoğraf alanında ses getiren işler yapan Alman fotoğrafçıdır. 1994-1995 yılları arasında, Alman polisinin 1970'lerde yüz gözlemleri yapmak için kullandığı bir makine olan "Minolta Montaj Ünitesi" ile erkek ve kadınların portrelerini analog yöntemle birleştirerek ürettiği fotoğrafları "Anderes Porträt" adıyla yayınlamıştır. İlk sergi 1995 Venedik Bienali'nde gerçekleşmiştir. (www.labiennale.org)

Fotoğraf 37-38- Thomas Ruff, Anderes Porträt, 1995

20. yüzyıl fotoğrafının en önemli isimlerinden biri de Jerry Uelsmann'dır. 1934 doğumlu Amerikalı sanatçı, çoklu negatifler ve geniş karanlık oda çalışmaları ile kompozit fotoğraflar üreten usta bir fotoğrafçıdır. 1960'larda başladığı çalışmaları günümüzde hala sürmektedir ve bu çalışmalarla birçok sergi açmıştır. Karanlık odada bazen 7-8 fotoğrafı tek bir karede birleştiren Uelsmann günümüz dijital fotoğraf yazılımlarına ilham olmuş işler üretmiştir. (www.uelsmann.net)

Fotoğraf 39- Jerry Uelsmann, İsimsiz, 1982

Fotoğraf 40- Jerry Uelsmann, İsimsiz, 1976

Türk fotoğrafçılardan Uğur Okçu da kompozit fotoğraf üretimleri yapmış bir sanatçıdır. 1990 yılında fotoğraf çekmeye başlayan Okçu, 1993 yılında fotoğraf tekniği üzerine başlattığı çalışmalarını, fotoğraf makinesinin mekanik kısmında değişiklikler yaparak “Scanograph” adını verdiği fotoğraf tekniğini üreterek sonuçlandırmıştır. Grafik tarama temeline dayanan bu teknik ile kompozit fotoğraflar üretmiştir. Bu teknikle ürettiği fotoğraflardan oluşan “Movement” başlıklı sergisi 1995 yılında İFSAK 11. İstanbul Fotoğraf Günleri’nde gerçekleştirmiştir. (www.ugurokcu.com)

Fotoğraf 41- Uğur Okçu, İsimsiz, 1994

Fotoğraf 42- Uğur Okçu, Gün Batımındaki Dinginlik, 1994

3.2. Kent Fotoğrafında Kompozit Çalışmalar

Kompozit fotoğraf tarzı kent fotoğrafında sıkça kullanılan bir anlatım türüdür. Ağırlıklı olarak çoklu pozlama tekniği kullanılarak üretilen kent görüntüleri ne kadar benzer çıkış noktasına sahip olsa da farklı anlatım tarzları ile karşımıza çıkmaktadır.

Amerikalı fotoğrafçı Harry Callahan (1912-1999) çoklu pozlama tekniği ile ünlü bir sanatçıdır. Yalnızca sanatçı değil eğitimci kimliği de olan Callahan, hem Chicago'daki Laszlo Moholy-Nagy'nin kurduğu IIT Tasarım Enstitüsü'nde hem de Rhode Island Tasarım Okulu'nda ders vermiştir. (www.moma.org) Ürettiği kent fotoğraflarında, objelerden ve insanlardan ortalama bir uzaklıkta durmuş, fotoğraflarındaki figürleri üzerindeki ışığın şiddetli olmasındansa yumuşak olmasına özen göstererek fotoğraflarını üretmiştir. (Frizot, 1998: 657-658) Tek bir kare üzerine birden çok kez pozladığı fotoğrafların bu çoklu pozlama süreci fotoğraf makinesinde başlamış, karanlık oda uygulamalarıyla devam etmiştir. Callahan'ın çoklu pozlamaları bu uygulamalarla ortaya çıkmıştır.

Fotoğraf 43- Harry Callahan, Detroit, 1943

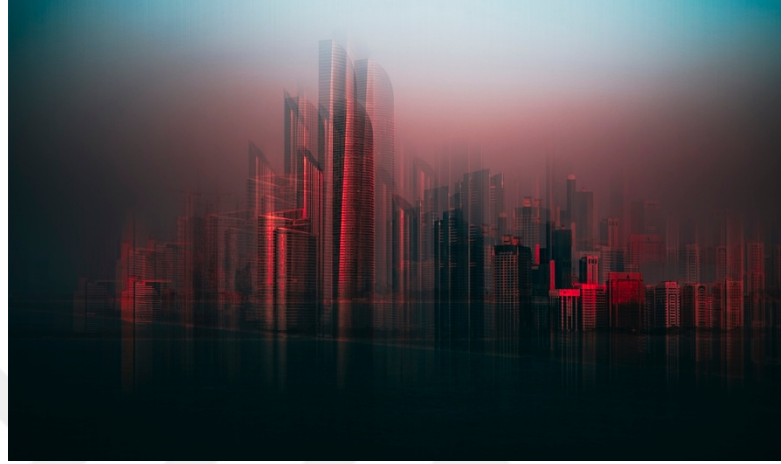
Grant Legassick, çoklu pozlama tekniği ile kent fotoğrafları üreten bir çağdaş sanatçıdır. Oliver Stone, Ridley Scott, Tim Burton gibi yönetmenlerle görsel efekt sanatçısı olarak çalışmış, bu süreçte fotoğraf ile ilgilenmeye başlamış ve bu alanda kendini geliştirmiştir. Çalışmalarında yalnızca yaşadığımız, etkileşimde bulunduğumuz dünyayı değil, aynı zamanda sanat yapış biçimleri ve hızlanan teknoloji dünyasını da sorgulamaktadır. İşlerini dijital ortamda üretmekte, network çevresinden, sosyal medyadan ve siber kültürden etkilenmektedir. (www.legassick.art) Çoklu pozlama çalışmalarını dijital yazılımlar üzerinde üretmektedir.

Fotoğraf 44- Grant Legassick, Mega Machines serisi, 2015

Carmine Chiriaco, Roma’da yaşayan bir fotoğrafçı ve gezgindir. 2014 yılında fotoğraf çekmeye başlayan Chiriaco, iki fotoğraf kitabı çıkarmış ve birçok sergi de açmıştır. Kendi çalışmalarıyla ilgili: “İşlerim, gerçekliğin onu algıladığım gibi bir tasviridir. Sürekli olarak kendime sadece ne gördüğüm sorusunu sormakla kalmayıp, aynı zamanda hangi görüntünün daha derin olduğunu da söyleyerek, fotoğrafı kendi gerçekliğimi canlandırabileceğim bir yöntem olarak kullanarak, kompozit, çarpıtma ve

hareket arayışına girerek kendimi meşgul etme eğilimindeyim.” demiştir. (www.behance.net) Yarattığı çoklu pozlamaları dijital yazılımlar üzerinde gerçekleştiren sanatçı, bu çalışmalar üzerinde çeşitli manipülasyonlar da yapmaktadır.

Fotoğraf 45- Carmine Chiriaco, Abu Dhabi Skyline, 2016

Thomas Vanoost (1981) Brüksel’de yaşayan Belçikalı bir fotoğrafçıdır. 2002 yılında yaşadığı bölgedeki güzel sanatlar okulunun fotoğraf bölümünden mezun olmuş, üzerine sosyoloji ve felsefe okumuştur. 2002-2016 yılları arasında yatırım sektöründe çalışırken fotoğraf üretimlerini sürdürmüş olan Vanoost, 2016’dan sonra kendini tamamen fotoğrafa adanmıştır. Heraklitos’un "panta rhei" yani “her şey akıyor” anlamına gelen düşüncesinden yola çıkarak çoklu pozlamalarını ürettiğini belirten sanatçının eserleri Belly Gallery tarafından editörlüğü üstlenilmiş ve yayımlanmıştır. Çoğu modern sanatçı gibi Vanoost da işlerini dijital ortamda üretmektedir. (www.thomasvanoost.com)

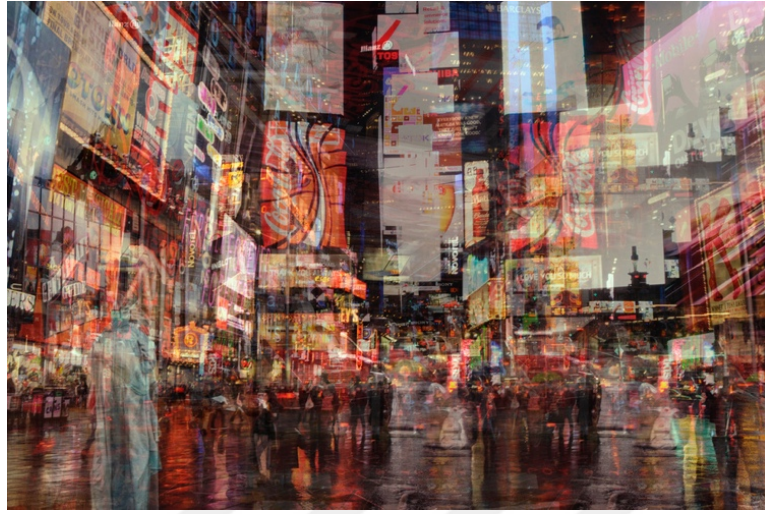
Fotoğraf 46- Thomas Vanoost, İsimsiz, 2018

Nobuyuki Taguchi (1968), Japonya’da doğmuş 1990 yılında Londra’ya taşınmıştır. Doğu Londra Üniversitesi’nde aldığı heykel eğitimi sırasında fotoğraf ile tanışmış ve temel fotoğraf eğitimini bu okulda almıştır. Dijital alanda üretim yapmanın yanı sıra öğrenciliğinden kalma alışkanlıkla analog alanda da fotoğraf üretmektedir. Çoklu pozlama çalışmalarını yalnızca analog olarak üreten Taguchi, bu çalışmalara Michael Wesely, Frank Machalowski, Pep Ventosa gibi sanatçıların işlerinden etkilenerek başladığını söylemiştir. (www.nobuyukitaguchi.com)

Fotoğraf 47- Nobuyuki Taguchi, Londra, 2011

Stephanie Jung, 2010 yılında Görsel İletişim bölümünü bitirip ve 2012’den beri deneysel fotoğraf ve portre alanında çalışmalar yapmaktadır. Dünyayı ve özellikle de büyük şehirleri gezen Jung, buraların “canlı ve telaşlı” olarak tanımladığı atmosferini çoklu pozlama tekniği ile fotoğraflamaktadır. (www.stephaniejung-photography.com) Japonya, İngiltere, Amerika, Almanya gibi birçok ülkenin büyük şehirlerini bu teknikle fotoğraflayan sanatçı bu tarz üretimin dijital tarafındadır. Yazılımlarla ürettiği fotoğraflar bazı dergilerde yayınlanmış ve birçok sanat galerisinde sergi açmıştır.

Fotoğraf 48- Stephanie Jung, Times Square II, 2015

Amerikalı bir mimar olan Andrew Evans, kompozit fotoğraf tarzında üretim yapan bir diğer sanatçıdır. Philadelphia kentindeki bina yıkımlarını konu aldığı bir seri üretmiştir. “Yıkım Kompozitleri” ismini verdiği bu seri için öncesinde yıkılacak binaları tespit ederek fotoğraflayıp, yıkım ensasında veya yıkımdan sonra tekrar aynı binanın fotoğrafını çekip dijital yazılımlar üzerinde bunları birleştirerek fotoğraf üretimini gerçekleştirmiştir. Fotoğraflarında, bu yazılımlar aracılığıyla ana konu olan binaların çevresindeki detayları temizleyip yalnızca binaları ön plana çıkarmaktadır.

Fotoğraf 49- Andrew Evans, İsimsiz, 2007

Münih doğumlu Alman sanatçı Michael Wesely (1963), kentler, binalar, manzaralar ve bitkiler üzerine ultra uzun pozlama tekniği ile çektiği fotoğraflarla ün kazanmıştır. (www.moma.org) Münih Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun olduktan kısa bir süre sonra yıkımına başlanan Berlin Duvarı'nın ardından kent köklü bir değişim sürecine girmiştir. Adeta kentin yeniden inşasına başlanmış, Wesely de bu değişimi fotoğraflamak adına özel bir pinhole⁴ kamera geliştirmiştir. Bu kamera ile tek bir noktadan konusunu, kimi zaman 2 yıl kadar pozlayıp tek bir fotoğraf haline getiren sanatçı bu alanda bir ilke imza atmıştır. Ana konusu olan “değişimi” bu farklı teknikle fotoğraflayan Wesely MoMA dahil birçok müze ve galeride sergi açmıştır.

Fotoğraf 50- Michael Wesely, Friedrichswerder Kilisesi, Berlin (23.6.2014-1.7.2016)

Fotoğraf 51- Michael Wesely, Geçici Sanat Salonu, Berlin (1.10.2008-10.5.2010)

⁴ İğne deliği kamera lenssiz bir kamera türüdür. Bir yanında küçük bir delik olan ışık geçirmez bir kutu ve bu ışığı kaydedecek bir duyarkat ile donanmış olan kamera, dışarıdan gelen ışığın bu kutu üzerindeki delikten geçerek duyarkata ters çevrilmiş bir görüntüsün yansıması ile fotoğraf yaratır.

3.3. Tez Fotoğraflarının Oluşturulmasında Uygulanan Teknik ve Yöntemler

“Kent ve Kentleşme Olgusunun Çoklu Pozlama Tekniği ile Fotoğraflanması” isimli bu tez çalışmasında yer alan tüm fotoğraflar sayısal unsurlar kullanılarak elde edilmiştir. Çekimler İzmir ilinin Bayraklı, Konak, Bornova, Balçova ve Karabağlar ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Kentin tüm çehresini ve ulaşım alışkanlıklarını değiştiren yapıların bahsi geçen bölgelerde yükseliyor olmasından dolayı çekim yeri olarak bu ilçeler seçilmiştir. Bu köklü değişimin ana unsuru olan büyük beton yapıların her yerde olması, kentte nereye bakılsa onlara rastlıyor olmak tarafımda “kaos” olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu kaosu ruhumda yarattığı etki canlılıktan ve doğallıktan uzak, karmaşık, soyut ve karanlıktır. Bu güçlü etkiyi desteklemesi adına fotoğraflar monokrom olarak sunulmuştur.

Fotoğraflar, Canon EOS 1Dx fotoğraf makinesi, Canon EF 16-35mm f/2.8L II USM ve Canon EF 70-200mm f/4L IS USM lensler ile Sigma 67mm ve 82mm WR dairesel polarize filtreler kullanılarak çekilmiştir. Canon EOS 1Dx üzerinde bulunan çoklu pozlama modu ile pozlanacak fotoğraf sayısı minimum 3 – maksimum 6 olacak şekilde, pozlama kontrolü ortalama olarak ayarlanarak çekimler gerçekleştirilmiştir. RAW formatta kaydedilen bu görüntüler bilgisayar ortamına aktarılıp, Digital Photo Professional yazılımıyla histogram üzerinden temel görüntü ayarları yapılmış ve RAW (.CR2) formatından TIFF (.tif) formatına dönüştürülmüştür.

Temel görüntü ayarları yapılan fotoğraflara Adobe Photoshop yazılımı üzerinde retouch işlemi uygulanmıştır. Bu işlem sırasında öncelikle fotoğraf üzerindeki lens lekeleri ve istenmeyen bozukluklar temizlenmiş, ardından her bir fotoğraf için en az 6 katman açılmış, her katman ana çoklu pozlama fotoğrafının bir kopyası olacak şekilde ayarlanmış, katmanların saydamlığı ve pozisyonu değiştirilerek yeni bir fotoğraf elde edilmiştir. Bu yeni fotoğrafın tüm katmanları birleştirildikten sonra fotoğraf, filtre ve temel ayarları yapılarak siyah-beyaza çevrilmiştir. Siyah-beyaza çevrilen fotoğrafta vurgulanmak istenen kısımlar “dodge & burn” yöntemiyle işlenerek ortaya çıkarılmıştır. Final aşamasına bu şekilde gelen fotoğraflar yeniden TIFF formatında kaydedilerek üretim sonuca ulaşmıştır.

SONUÇ

Kent kavramı insanlığın geçmişine bakıldığında, her zaman farklı anlamlar yüklenen ve değişen bir kavram olmuştur. Bu dinamik yapıyla değişen tek şey kavram olarak kent değil, fiziksel olarak da kentlerin kendisidir. Tarihsel bazda ele alındığında MÖ 7000’lerde ortaya çıkmaya başlayan kentler, günümüze kadar birçok farklı forma bürünmüştür. Ancak esas değişimi Sanayi Devrimi sonrasında olmaya başlamıştır. Kent kavramının tüm bu evrimi ve ortaya çıkan yeni kent tipleri tarihsel süreçte incelenmiştir.

Kentleşme kavramının birçok tanımı yapılmaktadır. Çoğunlukla nüfus bazında ele alınsa da aynı zamanda kent yapısının fiziki bağlamda yapılaşması olarak tanımlanmaktadır. Tezin üzerinde durduğu konu fiziksel kentleşme olmuştur. Türkiye’deki kentleşme süreci ise 1950’lerde hız kazanmıştır. Yaklaşık 70 yıllık bu süreç, 3 alt dönem özelinde incelenmektedir: 1950-80, 1980-2000, 2000 sonrası. Bu kentleşme sürecinden etkilenen kentlerin başında İzmir gelmektedir. Özellikle son yıllarda Türkiye’de yaygın bir kavram olan “kentsel dönüşüm” ile çehresi çok hızlı bir biçimde değişmektedir. Bu değişimin neden olduğu sonuçlar, kentleşme başlığı altında ele alınmıştır.

Adeta bir icatlar asrı olan 19. yüzyılda ortaya çıkan fotoğraf, kent kavramıyla hep iç içe olmuştur. 1827’de çekilen ilk fotoğrafta bile bir binanın çatısı bulunmaktadır. Bu bağlamda, öncelikle fotoğrafın tarihi incelenmiş ardından kent ile olan ilişkisi ele alınmıştır. Kent fotoğrafı, bu alanda önemli olan Konstrüktivizm, Yeni Nesnellik gibi akımlar; Bauhaus ve Düsseldorf gibi ekoller; Eugene Atget ve Fredirick Evans gibi isimler üzerinden incelenmiştir.

Tezin asıl çıkış noktası olan çoklu pozlama tekniği, kompozit fotoğraf ana başlığı altında ele alınmıştır. Tarihsel olarak kompozit fotoğraf tekniği, icadın hemen ardından uygulanmaya başlanan bir tekniktir. Gelişimi, O.G. Rejlander’den başlanarak günümüze kadar incelenmiş, örnekler verilmiş ve sanatçıların uyguladığı teknikler anlatılmıştır. Kent fotoğrafında var olan kompozit fotoğraf çalışmaları da aynı yöntemle irdelenmiş, ardından tez fotoğrafları hem teknik hem de anlamsal açıdan anlatılmıştır.

Çoklu pozlama tekniği, dijital çağın getirdiği olanaklar sayesinde birçok sanatçının ifade biçimi haline gelmiştir. Kent ve kentleşme olgusunun günümüzde geldiği nokta, insanları doğal yaşantıdan uzaklaştırmaktadır. Bu durumun kentliler ve özellikle sanatçılar üzerinde yarattığı etki benzerdir. Kentin yarattığı bu etkinin bir dışavurumu olarak çoklu pozlama tekniğini seçen birçok sanatçı bulunmaktadır. Fakat ne kadar çıkış noktası ve ifade yönteminin uygulamaları benzer olsa da sonuç olarak ortaya konan eserlerde her zaman kişiye özel bir anlatım dili var olmaktadır.

Bu uygulama raporunda kent kavramı çoklu pozlama tekniği üzerinden ele alınmıştır. Bu teknik dijital, analog veya karanlık oda gibi ortamlarda farklı yöntemlerle yaratılabilmektedir. Uygulama raporundaki fotoğraflar dijital olarak oluşturulmuştur. Öncelikle analog yöntemler denenerek ulaşılan sonuçlar tatmin edici bulunmamış, görüntü üretimindeki sınırların daha esnek olmasından dolayı ve bu esneklik sayesinde bahsi geçen kavramları daha çarpıcı şekilde ortaya koyabilmek adına çalışma zemini dijital olarak seçilmiştir. Fotoğraflar, İzmir ilinin Balçova, Karabağlar, Konak, Bayraklı ve Bornova ilçelerinde çekilmiştir. Yoğunlukla gökdelenlerin ve daha birçok yeni yapının bu ilçelerde inşa ediliyor olması sebebiyle çekimler bahsi geçen bölgelerde yapılmıştır. Bu yeni yapılarla birlikte kentin büründüğü yeni görüntü ve yapıların getirdiği hareketliliğin kentin başta trafik olmak üzere birçok dinamiğini etkiliyor olması, tarafımdan kaos olarak tanımlanmaktadır. Bu kaosun üzerimdeki karanlık etkisini desteklemesi ve insanı doğasından soyutlayan bu yapılaşmayı tam olarak yansıtmayı sebebiyle fotoğraflar siyah beyaz olarak sunulmuştur.

Çalışmada İzmir kentinin genel yapısını işleyen bir anlatımdan ziyade yukarıda bahsedilen etkilerin ortaya çıkmasına neden olan yapıların ve çevrelerinin yakın planda görüntülenmesi tercih edilmiştir. Bu şekilde, günlük yaşantıda kanıksanmaya başlanan yapıların ve inşa yöntemlerinin aslında ne kadar düzenden uzak ve (gerek istihdam, gerekse çevre bakımından) etki alanının geniş olduğu daha çarpıcı bir biçimde ortaya konulabilmesi amaçlanmıştır. Fotoğraflama sürecinde ise, bu amaç doğrultusunda kente etkileriyle çalışmanın ana konusu olarak seçilmesine neden olan bu yapıların İzmir’e tahmin edilenden daha derin ve kapsamlı bir etki yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu etki hem kompozisyon hem de teknik açıdan katmanlı bir yapıyla izleyiciye sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Genel Başvuru Kaynakları

Türk Dil Kurumu. (1988). Türkçe Sözlük, Ankara: TTK Basımevi.

Kitaplar

Amerika Enstitüsü. (1904). *Hemisfile: perspectives on political and economic trends in the Americas*. Teksas: Amerikan Enstitüsü.

Bairoch, P. (1988). *Cities and Economic Development*. Chicago: University of Chicago Press.

Benjamin, W. (1993). *Pasajlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bumin, K. (1990). *Demokrasi Arayışında Kent*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Cameron, A. (2009). *The Byzantines*. İngiltere: John Wiley & Sons.

Çevik Ö. (2015). *Tarihte İlk Kentler ve Kentleşme Süreci*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Deakin, M. (2014). *Smart Cities: Governing, Modelling and Analysing the Transition*. Londra: Routledge Taylor & Francis Group.

Duncan McLaren, J. A. (2015). *Sharing Cities: A Case for Truly Smart and Sustainable Cities*. Massachusetts: MIT Press.

Frizot, M. (1998). *A New History of Photography*. Milano: Könemann.

Galton, F. (1878). Composite Portraits. *Nature*.

Goodall, B. (1987). *Dictionary of Human Geography*. Kaliforniya: Penguin Books.

Harmanşah, Ö. (2013). *Eski Yakındoğu'da Kent, Bellek, Anıt*: Cambridge University Press

- Jr., R. M. (1981). *Heartland of Cities: Surveys of Ancient Settlement and Land Use on the Central Floodplain of the Euphrates*. Chicago: University of Chicago Press.
- Kenoyer, J. M. (1998). *Ancient Cities of the Indus Valley Civilization*. New York: Oxford University Press.
- Maneglier, H. (1990). *Paris imp rial*. Fransa: Armand Colin.
- Mirza, P. (2004). *Napoléon III*. Paris: Perrin.
- Moncan, P. d. (2009). *Le Paris d'Haussmann*. Paris: Les  ditions du M c ne.
- Pashley, R. (2000). *Excel HSC Geography*. Leichhardt: Pascal Press.
- Pocock, J. G. (1998). *The Citizenship Debates*. Minneapolis, MN: The University of Minnesota.
- Sassen, S. (1991). *The Global City: New York, London, Tokyo*. New Jersey: Princeton University Press.
- Spielvogel, J. (2014). *Western Civilization: Volume I: To 1500*. Pensilvanya: Wadsworth Yayınları.

Makaleler

- Ataöv, A., & Osmay, S. (2007). Türkiye'de Kentsel D n   me Yöntemsel Bir Yaklaşım. *METU JFA*, 52-82.
- Işık,  . (2005). Türkiye'de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 57-71.
- Karada , A., & Mirio lu, G. (2012). Bayraklı Kentsel Dönüşüm Projesi  zerine Co rafı Değerlendirmeler. *Türk Coğrafya Dergisi*, 21-32.

Karakaş, M. (2003). Işık, Ş. (2005). Türkiye'de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 57-71.

Musa, S. (2016, Ocak). Smart City Roadmap. *Academia*.

Orhan, S. (2016). Çağdaş Megakent ve Periferisinin Fotoğrafik İmgesi, *Yedi Sanat, Tasarım, Bilim Dergisi*, 11-24.

Ökmen, M. (2005). Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme Eğilimleri ve Yerel Yönetimler, *Yerel Yönetim Yazıları-1: Reform*, 539-564.

Sezer, I. (2018). Geleneksel Portre Fotoğrafından Sanal Portreye Dönüşüm Aracı: Bileşik Fotoğraf.

Şahin, D. (2013). Postmodernizm ve Fotoğraf, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*: 255-263

Topal, A. (2004). KAVRAMSAL OLARAK KENT NEDİR VE TÜRKİYE'DE KENT NERESİDİR? *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 276-294.

Yahtagil, M. Y. (1998). KENTLERİN KÜLTÜRÜN GELİŞMESİNDEKİ ETKİLERİ. *DergiPark*, 0(25), 105-120.

Basılmamış Kaynaklar

Birleşmiş Milletler. (2008). *Dünya Kentleşme Beklentileri*. Birleşmiş Milletler.

Özdemir, A. B. (1996). *Fotoğrafik Dil Yetisinin Evrimi Bağlamında "Müdahale" Sorunsalı*. İzmir.

Watson, C. (1993). Kentleşmedeki Trendler. *Uluslararası Kentel Zararlılar Konferansı*. Kuzey Amerika.

İnternet Kaynakları

Kireççi, T. (2013, 11 23). *Uydu Kent*. Emlak Ansiklopedisi:

<http://emlakansiklopedisi.com/wiki/uydu-kent>

<http://www.ibiblio.org/eldritch/el/el.html> [12 Nisan 2019]

<https://www.hypocritedesign.com/wp-content/uploads/> [20 Haziran 2019]

<https://www.moma.org/collection/works/127884> [15 Haziran 2019]

<https://www.stephaniejung-photography.com> [10 Mayıs 2019]

<https://www.nobuyukitaguchi.com> [11 Mayıs 2019]

https://www.thomasvanoost.com_ [13 Mayıs 2019]

https://www.legassick.art_ [13 Mayıs 2019]

https://www.ugurokcu.com_ [13 Mayıs 2019]

https://www.uelsmann.net_ [20 Mayıs 2019]

https://www.labiennale.org_ [2 Haziran 2019]

https://www.galton.org_ [28 Nisan 2019]

SANAT ÇALIŞMASI KATALOĞU

İsimsiz, 2017

Oğulcan Atayol

50x70

Yarı mat yarı parlak kağıda baskı, 5mm dekota.

İsimsiz, 2017

Oğulcan Atayol

50x70

Yarı mat yarı parlak kağıda baskı, 5mm dekota.

İsimsiz, 2018

Oğulcan Atayol

50x70

Yarı mat yarı parlak kağıda baskı, 5mm dekota.

İsimsiz, 2019

Oğulcan Atayol

50x70

Yarı mat yarı parlak kağıda baskı, 5mm dekota.

İsimsiz, 2019

Oğulcan Atayol

50x70

Yarı mat yarı parlak kağıda baskı, 5mm dekota.

İsimsiz, 2019

Oğulcan Atayol

50x70

Yarı mat yarı parlak kağıda baskı, 5mm dekota.

İsimsiz, 2018

Oğulcan Atayol

50x70

Yarı mat yarı parlak kağıda baskı, 5mm dekota.

İsimsiz, 2019

Oğulcan Atayol

50x70

Yarı mat yarı parlak kağıda baskı, 5mm dekota.

İsimsiz, 2019

Oğulcan Atayol

50x70

Yarı mat yarı parlak kağıda baskı, 5mm dekota.

İsimsiz, 2019

Oğulcan Atayol

50x70

Yarı mat yarı parlak kağıda baskı, 5mm dekota.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Oğulcan Atayol

Doğum Tarihi – Yeri: 12.02.1993 – Ödemiş / İzmir

Telefon: 0554 514 7878

E-Mail: ogulcan.atayol@gmail.com | ogulcanatayol@hotmail.com

Yabancı Dil: İngilizce

2012-2016 yılları arasında Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf Bölümü'nde okudu. “Büyük İskender’in İzinde” isimli, panoramik fotoğraf ve yolculuk kavramları üzerine yazdığı tez çalışmasıyla mezun oldu. Bir kişisel sergi açtı ve birçok karma sergiye katıldı. Çeşitli fotoğraf yarışmalarında ödüller kazandı. Müzik klipi yönetmenliği ve kısa filmlerde görüntü yönetmenliği yaptı. 2013-2017 yılları arasında Mihver Prodüksiyon'da görüntü yönetmeni, kurgucu ve sunucu olarak çalıştı. Şu anda freelance olarak çalışmalarını sürdürmekte.